

Economisch-Statistische Berichten

De Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs

★

Een tweede loonsverhoging in 1954?

★

Dr M. W. Holtrop

Het criterium voor de localisering van
monetaire storingsverschijnselen
(II)

★

Dr P. S. Pels

De mogelijkheid van een nieuwe
loonsverhoging

★

Drs J. Willems

Tin, duurzame zorgen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1944

WOENSDAG 8 SEPTEMBER 1954

WERKGEVERS WERKNEMERS

DE ONMISBARE SCHAKEL IS DE

Hollandsche Societeit
van Levensverzekeringen N.V.
A^o 1807

COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN
KAPITAALVERZEKERINGEN
LIJFRENTEN
DIRECTIEPENSIOENEN
COMPAGNONSVERZEKERINGEN

Hoofdkantoor:
Amsterdam-C. Herengracht 475 Telefoon 49100

Kantoren door het gehele land

VLIEGENSVLUG NAAR 4 WERELDDELEN

- Wist u, dat de Weekeditie van de Nieuwe Rotterdamse Courant per luchtpost naar Amerika, Azië, Afrika en Australië wordt gezonden? Nederlanders waar ook, ter wereld, krijgen deze speciale uitgave van de N.R.C. in de kortst mogelijke tijd in hun bezit. - U bewijst Uw familieleden, vrienden en kennissen een goede dienst met een abonnement.
- Vraag nog heden een gratis proefnummer en opgave van de kosten voor verzending per lucht- of zeepost naar het land, waarheen U de Weekeditie gestuurd wilt hebben.

NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT

Witte de Withstraat 73, Rotterdam, Tel. 111.000

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

R. MEES & ZONEN

A^o 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

De Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs

Toen in de eerste wereldoorlog de stroom van buitenlandse producten ophield te vloeien en Nederland gezwongen werd met alle kracht te zoeken naar mogelijkheden, noodzakelijke goederen zelf te vervaardigen, kwam tevens de behoefte naar voren om op eenvoudige wijze door gebruikmaking van een centrale marktplaats vraag en aanbod samen te brengen. Op initiatief van de „Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel”, de „Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat” en de „Nederlandsche Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen” kwam in 1916 met krachtige steun van gemeentebestuur en burgerij van Utrecht de „Vereeniging tot het houden van Jaarbeurzen in Nederland” tot stand, welke in 1917 de eerste beurs in deze stad organiseerde.

In die oorlogstijd werd op deze jaarbeurzen uitsluitend het Nederlandse product aangeboden: in 1921, toen het internationale goederenverkeer weer hersteld was, werd besloten, de Utrechtse Jaarbeurs een internationaal karakter te geven door buitenlandse waren ook ter expositie toe te laten. Van die datum af is het karakter van het jaarbeursinstituut bepaald: aansluitende bij de bijzondere positie van Nederland in het internationale economische verkeer bleef het internationale karakter der beurzen gehandhaafd. In de jaren vóór de tweede wereldoorlog kwam het internationale karakter vooral tot uiting in de sector van het aanbod, doch met voldoening mag worden vastgesteld, dat door de sterk aan waarde winnende kwaliteit van het Nederlandse industriële product, de buitenlandse belangstelling aan de zijde van de vraag toenemende is.

Sedert 1922 worden per jaar twee algemene beurzen georganiseerd: een voorjaarsbeurs en een najaarsbeurs. Verschillende seizoenbehoefte voor een aantal groepen hebben geleid tot een gaandeweg sterkere onderscheiding tussen beide beurzen in haar samenstelling. Dit had tevens als gevolg, dat het complex van gebouwen en terreinen van de Jaarbeurs binnen bepaalde grenzen kon blijven. Met 52.000 m² beschikbare expositieruimte, waarover dit instituut thans beschikt, lijkt de gewenste omvang ongeveer bereikt te zijn, al wordt voortdurend voort-

gewerkt aan de modernisering van de beschikbare overdekte beursruimte.

Met de geleidelijke wijziging welke is opgetreden in de verkoopbehoefte van verschillende groepen van deelnemers, waarbij opvallend is de wens om in bepaalde gevallen een vakbeurs te verkiezen boven een algemene beurs dan wel om in een algemene beurs voor de eigen afdeling een meer besloten sfeer te verkrijgen, waarin het gewenste zakelijke contact beter tot zijn recht kan komen, zijn de eisen, welke het bedrijfsleven stelt aan het jaarbeursinstituut, sterk gestegen. Hierdoor is de aard van de samenwerking met groepen van deelnemers beduidend gewijzigd en ontstaan nieuwe verhoudingen, waarbij de Jaarbeurs met de nieuwe organisatorische verhoudingen in ons bedrijfsleven rekening behoort te houden en waarin het dienstenverlenende karakter van dit instituut aan het gehele bedrijfsleven telkens in vernieuwde vormen tot uitdrukking moet kunnen komen. Met het Nederlandse economische belang als inzet, vragen bijzondere verlangens van handel naast industrie, van grootbedrijf naast kleinbedrijf voortdurend voorzichtige afweging. Om deze taak te kunnen vervullen staat de Jaarbeurs de ongerepte handhaving voor van haar vrij en financieel onafhankelijk karakter, welk beginsel tijdens het 25-jarig voorzitterschap van Dr F. H. Fentener van Vlissingen zo waardig werd bevestigd.

Een Nederlandse jaarbeurs wil — anders dan veelal in het buitenland het geval is — een ontmoetingsmogelijkheid van uitsluitend zakelijk geïnteresseerden zijn, waarbij in een opwekkende en welgeorganiseerde sfeer kennis genomen kan worden van een belangrijk internationaal aanbod van goederen. Het jaarbeursinstituut biedt daartoe een aantal organisatorische mogelijkheden; het welslagen van een beurs wordt evenwel in hoofdzaak bepaald door de betekenis van de producten welke worden gepresenteerd en door het vertrouwen dat degenen, die deze artikelen aanbieden, de belangstellende bezoeker kunnen inboezemen. Doel in zichzelf is de Jaarbeurs daarom nimmer, wel een middel waarvan een nuttig gebruik is te maken voor het verhogen van onze nationale welvaart.

Rotterdam.

W. H. FOCKEMA ANDRAEAE.

INHOUD

	Blz.		Blz.
De Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs, door <i>Mr W. H. Fockema Andraeae</i>	707	Tin, duurzame zorgen, door <i>Drs J. Willems</i>	715
Een tweede loonsverhoging in 1954?	709	Een stem uit het bedrijfsleven: Consumer credit in America, door <i>P. L. Selby</i>	716
Het criterium voor de localisering van monetaire storingsverschijnselen (II), door <i>Dr M. W. Holtrop</i>	710	Aantekeningen: Ontwikkeling van het gezinscrediet in het Ver- enigd Koninkrijk, door <i>F. I. H. Vos</i>	719
De mogelijkheid van een nieuwe loonsverhoging, door <i>Dr P. S. Pels</i>	713	Auto's	720
		Geld- en kapitaalmarkt, door <i>Drs J. C. Brezet</i> ...	723

Voor de niet-gesigneerde artikelen is de commissie van redactie verantwoordelijk.

COMMISSIE VAN REDACTIE: *Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.*

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: *F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.*

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Een tweede loonsverhoging in 1954?

De Nederlandse bevolking heeft in de afgelopen jaren, naar de maatstaven van de omringende landen en van het verleden, betrekkelijk sober geleefd. Men kan gerust zeggen dat we er vooral hierdoor „weer bovenop” zijn. Thans is de tijd gekomen een zekere ruimte te geven aan de binnenlandse consument. Zal tot het bereiken van een consumptievergroting een loonsverhoging dienstig zijn? Ofschoon de omvang waarin zulks het geval is niet nauwkeurig is vast te stellen, lijkt enige verbetering voor de consument waarschijnlijk. Een nieuwe huurverhoging zal men ten dele kunnen compenseren met zekere belastingverlichtingen, doch zeker niet geheel. Er zullen dus ook looncompensaties moeten worden verleend. De twee loonsverhogingen die thans ter discussie staan moeten tezamen aan de eis voldoen dat de kostenverhoging die zij meebrengen onze werkgelegenheid, óók op den duur, niet meer verlaagt dan met de huidige overbelasting van de arbeidsmarkt correspondeert. Daarbij moet men rekening houden met de noodzakelijke groei van de werkgelegenheid en met de beschikbare groeifactoren van andere aard. Deze formulering mist men in de nota van de S.-E.R.

Dr M. W. HOLTROP, Het criterium voor de localisering van monetaire storingsverschijnselen (II).

In dit artikel betoogt schrijver allereerst, dat het begrip financieringsoverschot, resp. -tekort, hetzij gedefinieerd zoals het Centraal Planbureau dit doet, hetzij met een voor het onderhavige doel verbeterde definitie, als instrument voor de monetaire analyse onbruikbaar is, en derhalve niet in aanmerking komt om het begrip liquiditeitsoverschot, resp. -tekort, als zodanig te vervangen. Het meningsverschil tussen Prof. Koopmans en schrijver over het doelmatigste criterium voor de localisering van inflatoire en deflatoire verschijnselen vloeit volgens schrijver voor een belangrijk deel voort uit het feit, dat Prof. Koopmans zoekt naar een criterium dat tevens dienstig is voor de bepaling van de diepere samenhang van de verschijnselen en dat daardoor mogelijk maakt de verantwoordelijkheid voor waargenomen monetaire verstoringen vast te stellen, terwijl schrijver er zich bij heeft neergelegd een criterium te gebruiken dat in staat stelt de inflatoire en deflatoire verschijnselen formeel te localiseren, waarna het onderzoek naar achterliggende oorzaken en verantwoordelijkheden z.i. afzonderlijk moet worden voortgezet. Aan dit meningsverschil over die oorzaken en verantwoordelijkheden, dat intussen toch ook nog dieper gaat, is de rest van het artikel gewijd.

Dr P. S. PELS, De mogelijkheid van een nieuwe loonsverhoging.

De verwarrende berichtgeving in dagbladen omtrent een nog door de S.-E.R. vast te stellen rapport over het vraagstuk van een nieuwe loonsverhoging kon door de S.-E.R. zelf in juiste banen worden geleid, doordat de Raad besloot de behandeling van dit probleem — het betrof hier geen advies aan de Regering — in het openbaar te doen geschieden. In de gepubliceerde nota wordt in hoofdstuk III de ontwikkeling van het looninkomen vergeleken met die van het reële nationale inkomen per

hoofd der actieve beroepsbevolking. Gelet op de huidige situatie wordt het nl. niet juist geacht, dat men zich bij de beoordeling van eventuele loonmaatregelen wederom zou gaan baseren op het verloop der prijsindexcijfers voor het gezinsverbruik. Deze uitspraak is een wending in de gedurende de afgelopen jaren gevolgde methodiek. Nagegaan wordt of de loontrekkenden een voldoende aandeel in de stijging van het nationaal inkomen hebben gekregen. De berekende divergentie blijkt voor 1954 enkele procenten te bedragen. Ook is door de S.-E.R. onder ogen gezien, welke gevolgen een loonsverhoging, die volgens de S.E.R. niet op bezwaren behoeft te stuiten, zou hebben. In het algemeen gesproken worden geen ongunstige consequenties verwacht. Voorts heeft de Raad zich de vraag gesteld wat met de huren zou dienen te geschieden. Ten slotte mag het verheugend worden genoemd, dat de Raad in zijn nota ook de nodige aandacht vraagt voor de positie van de „vergeten groepen”.

Drs J. WILLEMS, Tin, duurzame zorgen.

Van de steeds als wenselijk gepropageerde stabilisatie der tinprijzen is tot dusver nog niet veel terechtgekomen. Ook het effect van de concept-overeenkomst, welke eind 1953 te Genève werd opgesteld, blijft in hoge mate dubieus. Men kan zeggen, dat, zowel op korte als op lange termijn gezien, tin voor de producenten veel zorgen zal meebrengen. Ondanks de thans beoogde regeling kan men een wisselvallig marktverloop blijven verwachten.

— SOMMAIRE —

Une seconde augmentation des salaires en 1954?

Les deux augmentations des salaires (l'une destinée à augmenter la consommation et l'autre destinée à compenser en partie une nouvelle hausse des loyers), qui sont actuellement en discussion aux Pays-Bas, doivent satisfaire à la condition suivante: l'élévation du coût de la vie qu'elles entraînent, ne peut, même à la longue, provoquer un abaissement des possibilités d'emploi à un niveau inférieur à celui qui correspond avec la pléthore actuelle de la demande sur le marché du travail.

Dr M. W. HOLTROP, Le critère de localisation des phénomènes de perturbation monétaire (II).

L'auteur poursuit et achève l'étude commencée la semaine précédente des articles du Prof. J. G. Koopmans, publiés dans l'„E.-S.B.” des 9 et 30 juin dernier, consacrés au rapport de la Nederlandsche Bank en 1953.

Dr P. S. PELS, La possibilité d'une nouvelle augmentation des salaires aux Pays-Bas.

D'après le Conseil Economique et Social une hausse éventuelle des salaires ne peut soulever d'objections. D'une manière générale, on ne s'attend pas à ce qu'elle ait des conséquences défavorables.

Drs J. WILLEMS, L'étain, soucis durables.

Tant à court qu'à long terme, l'étain causera bien des soucis aux producteurs. Malgré l'accord de principe, réalisé à Genève à la fin de 1953, l'on peut s'attendre à ce que le cours du marché reste fort variable.

Een tweede loonsverhoging in 1954?

Het koele zomerweer heeft blijkbaar ook de activiteit gestimuleerd van onze loondeskundigen. Alsof er geen vakantie was, hebben deze de gehele zomer door beraadslaagd met als zichtbaar eerste gevolg een nieuwe figuur bij de S.-E.R.: een nota over eventuele loonsverhogingen. Deze nota geeft weliswaar slechts een analyse van de toestand en nog juist geen aanbeveling tot loonsverhoging. Maar zij stelt dan toch dat er, naar het inzicht van de Raad, geen bezwaar behoeft te worden gemaakt tegen een verhoging, indien deze door het bedrijfsleven wordt gewenst en binnen de nog te bespreken grenzen blijft, door de Raad aangegeven. De lezing van de nota zal zelfs bij velen de indruk vestigen van de wenselijkheid van een dergelijke tweede verhoging in één jaar — waarin de eerste verhoging, op 1 Januari jl., niet mis was! Naar de thans beschikbare gegevens was deze eerste verhoging, met alle versieringen, er één van 8 à 9 pCt. En dan nog meer?

Wij willen trachten de economische toestand een nog iets bredere achtergrond te geven dan de nota, die zeer sober gehouden is, doet. De Nederlandse bevolking heeft in de afgelopen jaren, naar de maatstaven van de omringende landen en van het verleden, betrekkelijk sober geleefd. Onmiddellijk na de oorlog hebben wij, met buitenlandse hulp, het levenspeil dat tijdens de oorlog deplorabel ingestort was, ineens gebracht op een peil dat weer menselijk was, maar dat door onze lage productiviteit niet werd opgebracht. En dat hebben we terecht een hele tijd maar weinig laten stijgen. Eerst was de productievermeerdering nodig om dat verbruikspeil te verdienen; daarna was het het herstel dat nog alle vrijkomende krachten vergde; toen de achteruitgang in onze ruilvoet, en vervolgens de bewapening. Onze soberheid blijkt — ook wanneer men een brede onzekerheidsmarge in dergelijke cijfers in acht neemt — uit de verbruikscijfers per hoofd der bevolking in vergelijking met andere landen en met onze vooroorlogse positie.

Consumptievolume per hoofd der bevolking
(1938 = 100)

	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Nederland	101	98	97	93	94	96
Frankrijk	93	97	101	105	106	106
Engeland	102	103	105	104	103	106
West-Duitsland (1936 = 100)	74	81	92	98	105	114
Noorwegen	111	120	127	120	121	120
Zweden	107	107	113	110	112	112
Ver. Staten (1939 = 100)	133	135	139	137	137	137

Men zal zich daarbij herinneren dat de verschillende algemene loonsverhogingen die zich sedert 1945 hebben afgespeeld steeds weer grotendeels het gevolg waren van gestegen prijzen, terwijl tijdelijk zelfs een achterstand van 5 pCt bij deze prijsstijging werd aanvaard. Gestegen prijzen die het gevolg waren van stijgingen op de wereldmarkt, van het verlagen van subsidies, het verhogen van huren of van de devaluatie. Er is daarbij braaf gerekend, door sommigen gemillimeterd; er is gediscussieerd over indexcijfers en er is ten slotte een jargon ontstaan dat nog slechts aan enkele ingewijden bekend is.

De soberheid — die wellicht die van de „austerity policy” van het Verenigd Koninkrijk achter zich laat — is over het Nederlandse volk, men weet het, niet verdeeld in verhouding tot het verbruik van vóór de oorlog. Er zijn verschillende verschuivingen opgetreden, die overigens zowel binnen de groep der arbeiders als binnen die van

de zelfstandigen te vinden zijn. Wij gaan op deze zijde van de zaak thans niet in.

Het is niet te miskennen dat deze soberheid Nederlands internationale positie zeer heeft versterkt en in die zin onze gehele volkshuishouding geen windeieren heeft gelegd. Men kan gerust zeggen dat we er vooral hierdoor „weer bovenop” zijn — als men dat woord dan natuurlijk met wijsheid interpreteert. Er is nu al enkele jaren — ook afgezien van de verkopen van effecten aan het buitenland — een belangrijk overschot op de betalingsbalans, waaruit ten dele extra-aflossingen op onze buitenlandse schuld zijn verricht. Onze uitvoer heeft een ontwikkeling vertoond die de meest optimistische verwachtingen overtreft en gelukkig heeft ook de productiviteit in 1953 eindelijk een flinke scheut omhoog vertoond. Bij deze verhoging heeft zich de werkgelegenheid niet alleen gehandhaafd, doch is zelfs een toestand van krapte op de arbeidsmarkt opgetreden, die velen zorgen maakt. Deze laatste is intussen ten dele het gevolg van de uitbreiding van het militaire apparaat.

Waar er geen indicaties zijn dat deze gunstige ontwikkeling in de nabije toekomst in haar tegendeel zal verkeren, ja zelfs eerder voorlopig een bestending van de omstandigheden mag worden verwacht die de internationale vermogenspositie van ons land verder zal verbeteren, lijkt de tijd gekomen om binnen het mogelijke de binnenlandse consumptie in de gunstige ontwikkeling te laten delen. De soberheid is in zichzelf geen voordeel, laat staan doel en ons bedrijfsleven en onze economen zullen haar noodzaak niet meer willen beklemtonen dan nodig is. Het is psychologisch belangrijk dat daarover geen misverstand bestaat.

Sneller dan velen onzer verwacht hadden is ons land in de situatie gekomen, waarbij de eisen die onze internationale positie stelt zullen moeten worden afgewogen tegen redelijke en gezonde eisen van de vergroting van de binnenlandse consumptie. Tot nu toe heeft min of meer vanzelfsprekend al hetgeen onze internationale economische ruilverhoudingen en onze deviezenpositie kon verbeteren „prioriteit no 1” gehad. De resultaten van dit beleid hebben het dubbel en dwars gerechtvaardigd. Thans is de tijd gekomen een zekere ruimte te geven aan de binnenlandse consument. Hierdoor zal tevens een niet te onderschatten steun gegeven worden aan de binnenlandse afzetmogelijkheden van ons bedrijfsleven.

Zal tot het bereiken van een consumptievergroting een loonsverhoging dienstig zijn? Deze vraag wordt niet zonder reden allerwegen gesteld. Ofschoon de omvang waarin zulks het geval is niet nauwkeurig is vast te stellen, lijkt ons enige verbetering voor de consument waarschijnlijk. De onzekerste factor is uiteraard de mate waarin het prijsniveau zal reageren. Maar ook wanneer de hogere lonen volledig worden doorberekend, ja zelfs wanneer een deel der marges evenredig met de lonen verhoogd wordt zal echter de prijsstijging uit dezen hoofde in procenten achterblijven bij de loonsstijging. De invoerprijzen worden immers door de loonsstijging niet beïnvloed. Er resulteert dus een hogere koopkracht. Het is merkwaardig dat de nota van de S.-E.R. over deze zijde van de zaak die de gemoederen zo zeer bezig houdt, zó weinig zegt.

Tegen het standpunt dat een algemene loonsverhoging

draagbaar is zal ongetwijfeld worden ingebracht dat er op het ogenblik bedrijfstakken zijn waar de ruimte voor een loonsverhoging er niet meer is. Dat kan niet en mag niet worden ontkend. Het volgt alleen al uit het feit dat er tussen verschillende bedrijfstakken altijd verschillen zijn en dat, wanneer de S.-E.R. laat zien dat er over het geheel een zekere marge is, deze marge dus voor de ene tak groter en voor de andere kleiner zal zijn. In de onderhandelingen zal daarover ook nog wel iets worden gezegd, nemen wij aan. Volgt daaruit onomstotelijk dat in de takken waar geen marge is ook in het geheel geen loonsverhoging kan worden toegekend? Dat is een afzonderlijke kwestie, waarover de economist kan opmerken: dat hangt er van af. Wanneer een loonsverhoging ook daar wordt toegekend, zullen er natuurlijk bepaalde orders niet kunnen worden aangetrokken die men bij lagere lonen wel had kunnen verkrijgen. De werkgelegenheid zal in die bedrijfstakken dus dalen. Bij spanning op de arbeidsmarkt is dat echter niet noodzakelijkerwijs een euvel. Wanneer er bovendien nog andere takken zijn waar de marge niet geheel uitgeput zou worden, kunnen deze zich uitbreiden. Deze voor de hand liggende argumentatie moet inmiddels met grote voorzichtigheid worden gehanteerd. Het gaat niet alleen om de tegenwoordige toestand; het gaat ook om de toekomst. Wij zullen, met onze stijgende bevolking, over enkele jaren alweer een aanmerkelijk grotere werkgelegenheid nodig hebben. Wij moeten onze buitenlandse markten dus met zorg bedienen, zelfs wanneer ze voor het ogenblik minder nodig hebben.

Het is aldus duidelijk dat, wanneer een loonsverhoging moet worden gerealiseerd, de problemen van de internationale afzetmogelijkheden van verschillende bedrijfstakken spoediger om de hoek zullen komen kijken dan een generaliserende beschouwing over de draagbaarheid der loonsverhoging op grond van de waarneming van de algemene economische ontwikkeling zou doen vermoeden.

Er is nog een ander feit dat in de beschouwingen moet worden betrokken. De S.-E.R. stelt, dat men kan aannemen dat hierover geen meningsverschil van betekenis bestaat, dat er opnieuw aan een huurverhoging moet worden gedacht. Deze zal men ten dele kunnen compenseren met zekere belastingverlichtingen, doch zeker niet geheel. De belasting die door de lagere inkomensgroepen wordt betaald, is voor een gedeelte ge-earmarked door Benelux-afspraken. Er zullen dus ook looncompensaties moeten worden verleend. Welke grenzen zijn hier aan gesteld? Hier is slechts een meer verwijderd verband aanwezig met de „ruimte” die de S.-E.R.-nota berekent. Deze ruimte had immers betrekking op de achterstand in de verdeling van het nationale inkomen. Zij is geen directe aanwijzing voor de verhoging van de geldlonen die kan worden gedragen. De twee loonsverhogingen die thans ter discussie staan moeten tezamen echter wel aan de eis voldoen dat de kostenverhoging die zij meebrengen onze werkgelegenheid, ook op den duur, niet méér verlaagt dan met de huidige overbelasting van de arbeidsmarkt correspondeert. Daarbij moet men rekening houden met de noodzakelijke groei van de werkgelegenheid en met de beschikbare groei-factoren van andere aard. Dit is een formule en niet meer. Voor de uitwerking er van zal men deskundigen nodig hebben. Wij menen echter dat de formulering van node is; men mist haar in de nota van de S.-E.R.

Zo is het duidelijk, dat, al moge de S.-E.R. met zijn nota stellig een algemeen heersend gevoelen van het geoorloofd en opportuun zijn van een hoger loon en een daaruit voortvloeiende ruimere consumptie voortreffelijk onder woorden hebben gebracht, hij daarmede tevens de Regering voor problemen heeft gesteld waarvan de oplossing nog veel hoofdbreken en beleid zal medebrengen. Moge de mild ingezette herfstmaand daartoe het gewenste klimaat blijven bijdragen!

Het criterium voor de localisering van monetaire storingsverschijnselen

Beschouwingen naar aanleiding van de artikelen van Prof. Mr J. G. Koopmans over het Bankverslag 1953

II¹⁾

Het „financieringsoverschot” als mogelijk criterium.

Hoewel Prof. Koopmans zich van een definitieve uitspraak onthoudt, is het uit zijn betoog toch duidelijk dat hij de neiging heeft om voor de localisering van monetaire storingsverschijnselen de voorkeur te geven aan het door het Centraal Planbureau gehanteerde begrip „financieringsoverschot, resp. -tekort” boven het gebruik van het begrip „liquiditeitsoverschot”. Klaarblijkelijk meent hij, dat het eerstgenoemde begrip ons dichter brengt bij de oorsprong der causale samenhangen en daardoor ook dichter bij de juiste toerekening van de „verantwoordelijkheid” voor geconstateerde monetaire verstoringen. Daar ik zelf zojuist geconstateerd heb dat

de enkele vaststelling van de liquiditeitsoverschotten en -tekorten deze beide problemen van causaliteit en verantwoordelijkheid niet afdoende kan oplossen, moet inderdaad getoetst worden of het begrippenapparaat van het C. P. B. ons wellicht verder kan brengen.

Nu moet ik reeds dadelijk de lezer teleurstellen met de vaststelling, dat het financieringsoverschot niets anders is dan een bijzonder liquiditeitsoverschot. Want ook het C.P.B. behandelt de geldmarkttransacties niet als vermogensoverdrachten, zodat de eventueel op de geldmarkt opgenomen middelen het financieringstekort niet doen verminderen. Het financieringsoverschot is echter niet een liquiditeitsoverschot dat werkelijk tot stand komt, maar een liquiditeitsoverschot dat tot stand gekomen zou zijn indien bepaalde vermogensoverdrachten niet zouden hebben plaats gevonden. De vermogensover-

¹⁾ Het eerste deel van dit artikel is gepubliceerd in „E.-S.B.” van 1 September 1954, blz. 689.

drachten die aldus buiten beschouwing worden gelaten, zijn die overdrachten, waarvan het C.P.B. meent dat de totstandkoming niet bij voorbaat vast stond. Prof. Koopmans meent dit aldus te mogen interpreteren dat het C.P.B. alleen rekening houdt met de vermogensoverdrachten *ex ante*. In feite houdt het C.P.B. eenvoudig geen rekening met vermogensoverdrachten die niet in het budget van de Overheid zijn voorzien, d.w.z. het ecarteert *elk* beroep van de Overheid op de kapitaalmarkt.

Het doel van het C.P.B. is daarbij overigens niet in de eerste plaats de localisering van monetaire storingsverschijnselen, maar het maken van een Economisch Plan voor een toekomstige periode. Voor dit doel is het uiteraard zeer nuttig zich af te vragen welke financieringstransacties — en met name financieringstransacties waarbij de Overheid betrokken is, welke ook de enige zijn waarmee het C.P.B. zich bezig houdt — reeds bij voorbaat vast staan (zoals verplichte schuldaflossingen), om aldus te komen tot een taakstelling voor de transacties die nog niet vast staan. Deze methode leidt dan gemeenlijk tot de vaststelling van een financieringstekort bij de Overheid (Rijk en lagere publiekrechtelijke lichamen) en een financieringsoverschot in de particuliere sector (die door het C.P.B. niet verder wordt gesplitst), waaruit dan verder conclusies kunnen worden getrokken over de mogelijkheid voor de Overheid om haar financieringstekort al of niet via de kapitaalmarkt te dekken.

De geschetste werkmethode van het C.P.B. vindt, voor het doel waarvoor zij dient, bij mij geen enkel bezwaar. Dat echter, zoals Prof. Koopmans suggereert, het begrip financieringsoverschot voor de monetaire analyse met vrucht de plaats zou kunnen innemen van het begrip liquiditeitsoverschot vermag ik niet in te zien.

De sympathie van Prof. Koopmans voor dit begrip spruit blijkbaar voort uit het feit, dat de vermogensoverdrachten die niet *ex ante* vast staan, geacht moeten worden een salderingskarakter te dragen. Als zodanig zouden zij het karakter van autonome impuls ontberen en niet mede gerekend mogen worden bij de vaststelling van de maatstaven die juist moeten dienen om de inflatoire en deflatoire impulsen, die van bepaalde sectoren der volkshuishouding uitgaan, te meten. Het door het C.P.B. voor 1953 vastgestelde financieringstekort van de Overheid, d.w.z. Rijk en lagere publiekrechtelijke lichamen tezamen, zou dus een zuiverder maatstaf zijn voor de monetaire impuls die van de Overheid uitgaat — welke, aldus gedefinieerd, een inflatoire zou zijn —, dan het door mij berekende deflatoire liquiditeitsoverschot, omdat het financieringstekort *ex ante* vast stond, terwijl het liquiditeitsoverschot slechts resultaat was van een toevallig gebleken beschikbaarheid van middelen op de kapitaalmarkt.

Met deze gedachtengang kan ik mij niet verenigen. In de eerste plaats zou ik willen stellen dat de wijze, waarop het *ex ante* begrip in dit verband door Prof. Koopmans wordt gehanteerd, mij niet toelaatbaar voorkomt. De onderscheiding tussen disposities *ex ante* en *ex post* is bij de periode-analyse zinvol indien men onder de *ex ante* disposities begrijpt het geheel der voorgenomen, d.w.z. autonome, disposities der huishoudingen, zulks ter onderscheiding van de gedurende de periode plaatsvindende feitelijke disposities welke van de voorgenomene afwijken, omdat deze laatste — gegeven de voorgenomen disposities der andere huishoudingen — niet realiseerbaar blijken. Aldus scheidt men zich de mogelijkheid om de aard van de aanpassingsreacties te analyseren.

Een juist gebruik van de tegenstelling *ex ante* en *ex post* brengt uit dien hoofde met zich, dat de *ex ante* dis-

posities per huishouding een op zichzelf logisch sluitend geheel moeten vormen. Het is bijv. niet aanvaardbaar om te veronderstellen dat de lagere publiekrechtelijke lichamen wel *ex ante* disposities treffen voor investeringen, voor woningbouw en voor schuldaflossing, maar dat zij geen disposities treffen voor de financiering dezer uitgaven. Zouden zij werkelijk de periode zijn ingegaan in onzekerheid over de *ex post* mogelijkheid om middelen te vinden tot dekking van hun uitgaven, dan zouden zij zonder enige twijfel hun *ex ante* disposities ten aanzien van investeringen en woningbouw, respectievelijk voor zover het Rijk betreft mede ook ten aanzien van de belastingen, hebben gewijzigd.

De door Prof. Koopmans in dezen gevolgde beschouwingwijze impliceert een zelfde verwaarlozing van de wisselwerking tussen disposities in de fysieke sfeer en disposities in de financiële sfeer, waarvan de na-Keynesiaanse economische literatuur zo vaak blijkt geeft. Zij vertoont een neiging de disposities der huishoudingen in de fysieke sfeer als een autonoom gegeven te stellen, dat niet beïnvloed zou worden door de dispositiemogelijkheden in de financiële sfeer. De ervaring van 1951 heeft ons echter duidelijk genoeg geleerd, dat zelfs in de overheidssfeer deze veronderstelling niet opgaat.

Op de hierboven uiteengezette gronden meen ik te mogen ontkennen dat het financieringsoverschot, als berekend door het C.P.B., een zinvol *ex ante* begrip zou representeren.

In de tweede plaats ben ik van mening dat zelfs indien wij het financieringsoverschot als een zinvol *ex ante* begrip zouden definiëren, het niettemin als instrument voor de localisering van monetaire storingsverschijnselen onbruikbaar is. Om praktische redenen, omdat de onderscheiding tussen disposities *ex ante* en *ex post*, hoe aantrekkelijk ook als analytisch hulpmiddel, uiteraard nimmer vatbaar is voor statistische verwerking, daar wij over de *ex ante* disposities der private huishoudingen weinig weten. Maar ook om theoretische redenen, omdat de inflatoire en deflatoire financieringen die een gevolg zijn van het feit dat de *ex ante* disposities der huishoudingen niet realiseerbaar blijken, evenzeer om localisering vragen als de inflatoire en deflatoire financieringen die wellicht reeds *ex ante* waren voorzien.

Prof. Koopmans zal hier wellicht op antwoorden dat de inflatoire en deflatoire disposities, die slechts *ex post* tot stand komen, hem inderdaad niet interesseren omdat deze niet het karakter hebben van een autonome impuls. Doch daarop zou ik willen antwoorden dat dit van de omstandigheden afhangt. Indien een ondernemer, die van plan was een nieuwe investering te financieren door een emissie, ervaart dat die emissie niet mogelijk is en dan besluit die investering toch te laten doorgaan, doch haar thans te financieren met bankcrediet, dan draagt die dispositie wel degelijk het karakter van een inflatoire impuls, ook al was het geen dispositie *ex ante*.

Dit voorbeeld illustreert overigens hoe zeer de onderscheiding tussen disposities *ex ante* en disposities *ex post* een conjectureel karakter draagt. De werkelijkheid kent geen periode die men met disposities *ex ante* binnengaat om dan aan het einde vast te stellen wat er *ex post* is van terecht gekomen. In de werkelijkheid zijn de disposities der huishoudingen het niet ontwarbare resultaat van oude voornemens en nieuwe overwegingen, waarbij elke onderscheiding tussen *ex ante* en *ex post* haar inhoud verliest.

Om al deze redenen moet ik derhalve concluderen dat het begrip financieringsoverschot, resp. -tekort, hetzij gedefinieerd zoals het C.P.B. dit doet, hetzij met een voor

het onderhavige doel verbeterde definitie, als instrument voor de monetaire analyse onbruikbaar is, en derhalve niet in aanmerking komt om het begrip liquiditeitsoverschot, resp. -tekort, als zodanig te vervangen.

De toerekening van de „verantwoordelijkheid” voor waargenomen monetaire verstoringen.

Uit het voorafgaande is reeds gebleken, dat het meningsverschil tussen Prof. Koopmans en mij over het doelmatigste criterium voor de localisering van inflatoire en deflatoire verschijnselen voor een belangrijk deel voortvloeit uit het feit, dat Prof. Koopmans zoekt naar een criterium dat tevens dienstig is voor de bepaling van de diepere samenhang van de verschijnselen en dat daardoor mogelijk maakt de verantwoordelijkheid voor waargenomen monetaire verstoringen vast te stellen, terwijl ik er mij bij neergelegd heb een criterium te gebruiken dat ons in staat stelt de inflatoire en deflatoire verschijnselen formeel te localiseren, waarna het onderzoek naar achterliggende oorzaken en verantwoordelijkheden afzonderlijk moet worden voortgezet. Intussen gaat het meningsverschil over die oorzaken en verantwoordelijkheden toch ook nog dieper.

Bij Prof. Koopmans blijkt immers de behoefte te bestaan om de „verantwoordelijkheid” voor de in gang gebrachte inflatoire of deflatoire processen toe te rekenen aan de groep of sector die tot deze gang van zaken de eerste stoof gaf, ook wanneer bij die groep of sector zich een liquiditeitsoverschot of -tekort niet zou hebben voorgedaan.

Daartegenover ten ik van mening dat het niet zinvol is om voor monetaire storingsverschijnselen andere dan monetaire oorzaken te zoeken. Zijn wij het er eenmaal over eens, dat verbrekingen van het monetaire evenwicht hun oorsprong nemen in geldcreatie en ontpotting en in geldvernietiging en oppotting, dan is er geen andere eerste oorzaak voor die monetaire verstoringen dan de geconstateerde geldcreatie of ontpotting, dan wel geldvernietiging of oppotting, mits daaraan uit monetair gezichtspunt het karakter van autonome impuls kan worden toegekend.

Het kan dan wel interessant zijn om achter die vastgestelde oorzaak bovendien nog te zoeken naar de motieven die er toe hebben bijgedragen dat de initiële monetaire impuls tot stand kwam, maar wij zijn dan bezig ons van de strikt monetaire problematiek te verwijderen en dreigen ons te verliezen in een eindeloze keten van causaliteiten.

Als voorbeeld moge ik van Prof. Koopmans overnemen het geval van een onderneming die besluit tot een nieuwe investering, te financieren uit afstoting van zich in haar bezit bevindende vermogenstitels op de kapitaalmarkt. (Tussen haakjes moge hier worden opgemerkt dat dit geval materieel identiek is met financiering door een nieuwe emissie op de kapitaalmarkt). Wij nemen nu aan, dat een deel van die op de kapitaalmarkt afgestoten vermogenstitels wordt verworven door pseudo-spaarders die deze aankoop financieren uit bankcrediet.

Prof. Koopmans meent nu, dat het zinvol is om de verantwoordelijkheid voor het aldus in gang gebrachte inflatoire proces toe te rekenen aan de onderneming, die tot de nieuwe investering heeft besloten. Ik ben van een geheel andere mening.

Mijns inziens is het duidelijk, dat de oorzaak van de monetaire verstoring ligt bij de pseudo-spaarder. Het is bij hem dat wij een overdracht zien plaatsvinden van middelen welke niet zijn verkregen uit eigen of anderz lopende bijdragen tot het productieproces, maar die nieuw zijn gecreëerd. Zijn gecombineerde beleggings- en financierings-

dispositie draagt duidelijk het karakter van een monetaire impuls. Naar een dieper liggende monetaire oorzaak behoort dus niet te worden gezocht en de niet monetaire onstandigheden, die mede tot deze inflatoire financiering hebben gevoerd, zijn irrelevant. Men overschrijdt de grenzen van de monetaire problematiek wanneer men de verantwoordelijkheid voor inflatoire of deflatoire verschijnselen gaat leggen bij huishoudingen wier monetair gedrag neutraal is en die geen inflatoire financiering hebben toegepast.

Het is dus mijns inziens wel degelijk juist, de oorzaak van de verbreking van het monetaire evenwicht te zoeken bij de huishoudingen, bij welke wij een liquiditeitsoverschot of -tekort waarnemen. Of wij de keten van oorzaak en gevolg daarna verder moeten vervolgen, hangt alleen af van de vraag of wij aan dat liquiditeitsoverschot of -tekort het karakter van impuls of van reactie moeten toekennen. Ons onderzoek wordt daarbij vergemakkelijkt door het feit dat de „reactie”-verschijnselen meestal contrair zijn aan het algemene milieu. Het zijn de oppotting die plaatsvindt in een periode van inflatoire ontwikkeling, de geldcreatie die geschiedt in een periode van depressie, die veelal blijken het karakter van geïnduceerde reactie in plaats van autonome impuls te dragen.

Het aldus vaststellen van de oorzaak van een monetaire verstoring is overigens in mijn ogen geenszins identiek met het vaststellen van de verantwoordelijkheid daarvoor. Zoals Prof. Koopmans terecht opmerkt, heb ik in mijn Jaarverslag het woord „verantwoordelijkheid”, laat staan „schuld”, zorgvuldig vermeden. Van verantwoordelijkheid of schuld kan, naar het mij voorkomt, alleen gesproken worden, indien huishoudingen zich niet gedragen naar de normen die hun in redelijkheid gesteld kunnen worden. Tot die normen behoort niet dat onder geen omstandigheden van inflatoire financieringsmiddelen gebruik mag worden gemaakt, noch ook dat onder geen omstandigheden liquide reserves mogen worden opgebouwd. De woorden „verantwoordelijkheid” en „schuld” kunnen daarom ten opzichte van de private sector, zolang deze zich aan gezonde beleidsbeginselen houdt, beter worden vermeden.

Strenger kan men het begrip verantwoordelijkheid toepassen op de Overheid. Wanneer men deze als norm stelt dat zij er niet mee kan volstaan haar eigen huishouding te drijven volgens gezonde privaateconomische beleidsbeginselen, maar wanneer men van haar verlangt dat zij haar beleid moet richten op het zoveel mogelijk compenseren van eventuele monetaire verstoringen die in de private sector hun oorsprong nemen, kan men haar zelfs de „verantwoordelijkheid” toeschuiven voor elke monetaire verstoring die per saldo overblijft.

De problemen, die bij de interpretatie der waargenomen liquiditeitsoverschotten en -tekorten rijzen, laten zich zeer wel demonstreren aan de hand van een tweetal voorbeelden dat door Prof. Koopmans wordt aangehaald en over welker interpretatie ik met hem blijf te verschillen.

In het Jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1953 heb ik ten aanzien van het aan de dag getreden grote liquiditeitsoverschot in de overheidssector gezegd, dat daaraan in overwegende mate het karakter van een autonome deflatoire impuls moest worden toegekend. Prof. Koopmans betwijfelt of dit terecht zo is gesteld. Hij constateert dat dit liquiditeitsoverschot mede het gevolg was van door de overheidssector bij de particuliere sector geplaatste leningen. Zou men van het begrip financieringsoverschot uitgaan, dan zouden deze leningen niet meegerekend zijn en zou de aan de Overheid toege-

rekende deflatoire invloed overeenkomstig kleiner en de aan de particuliere sector toegerekende deflatoire invloed overeenkomstig groter zijn geweest, hetgeen Prof. Koopmans blijkbaar een meer bevredigende interpretatie der feiten acht.

Naar mijn mening dienen wij ons bij de causale toerekening echter eenvoudig te bepalen tot de waarneming der feiten. De Overheid heeft deze leningen nu eenmaal geplaatst en de opbrengst er van heeft mede bijgedragen tot de totstandkoming van haar liquiditeitsoverschot. Op grond van dit liquiditeitsoverschot — waarvan niet blijkt dat het slechts zou resulteren uit een deflatoire reactie van de Overheid op inflatoire impulsen van buiten af — moet vastgesteld worden, dat de Overheid een autonome deflatoire invloed heeft uitgeoefend op de volkshuishouding. Of dat liquiditeitsoverschot nu meer in het bijzonder geacht moet worden een gevolg te zijn geweest van relatief hoge belastingheffing, of van relatief lage uitgaven, of van relatief grote leningen, is weinig ter zake dienende. Uiteraard kan niet worden ontkend, dat wanneer de Overheid die leningen niet had gesloten, haar liquiditeitsoverschot kleiner zou zijn geweest. En vermoedelijk is het ook waar dat in dat geval het liquiditeitsoverschot van de particuliere sector bijna evenveel groter zou zijn geweest, ofschoon wij niet kunnen weten in hoever die particuliere sector zijn disposities zou hebben gewijzigd. Wij zouden in dat geval dus inderdaad in de particuliere sector een groter liquiditeitsoverschot hebben gevonden en aldaar het bestaan van een deflatoire impuls hebben geconstateerd.

Zouden wij ons dan daarna nog willen verdiepen in de normatieve verantwoordelijkheid voor de geconstateerde binnenlandse deflatoire impulsen, dan zouden wij vermoedelijk toch weer bij de Overheid terecht komen. Wij

zouden die, naar keuze, een slechte „planning” van haar uitgavenniveau, een combinatie van te veel belastingheffen en te weinig lenen, of een ongerechtvaardigde beperking van de private kapitaalexport hebben kunnen verwijten. Of ook zouden wij haar hebben kunnen loven voor haar wijs beleid, dat geleid heeft tot een zeer gewenste versterking van de deviezenreserves. Maar het is duidelijk dat wij daarmee het terrein van de causale monetaire analyse zouden hebben verlaten en beland zouden zijn in de discussie van het monetaire en budgettaire beleid.

Tenslotte nog een enkel woord over de interpretatie van de „geruisloze financiering” die door Prof. Koopmans naar ik geloof ten onrechte, als argument tegen de aanvaardbaarheid van het liquiditeitsoverschot als criterium voor inflatoire financiering ten tonele wordt gevoerd.

Deze geruisloze financiering, waarbij de Overheid de door haar eigen uitgavenexcedent geschapen middelen weer via de kapitaalmarkt zou teruglenen, om vervolgens dit spel ad finitum voort te zetten, zou namelijk volgens mijn criteria niet meer inflatoir mogen heten.

Mijn antwoord luidt: inderdaad, *indien* de Overheid er in slaagt de gecreëerde middelen weer voor de volle 100 pCt *via de kapitaalmarkt* terug te krijgen, leiden mijn criteria terecht tot de conclusie dat er geen inflatie heeft plaats gevonden, doch alleen maar een monetair indifferente schuldvergroting, die hoogstens in de toekomst er toe zal kunnen bijdragen de *neiging* tot inflatoire ontwikkelingen te versterken. Overigens zal de Overheid nooit de volle 100 pCt *via de kapitaalmarkt* kunnen terugkrijgen omdat de eerst gecreëerde middelen nooit voor 100 pCt reëel zullen worden bespaard. En in dat geval treden ook onmiddellijk liquiditeitstekorten aan de dag die het signaal zijn van een inflatoire ontwikkeling.

Bloemendaal

Dr M. W. HOLTROP

De mogelijkheid van een nieuwe loonsverhoging

Openbaarheid.

Dagbladpublicaties in de afgelopen weken hebbende aandacht van het Nederlandse volk gevraagd voor een mogelijke nieuwe loonsverhoging. In deze publicaties, welke vóór 27 Augustus waren verschenen, kon men echter verschillende uiteenlopende meningen constateren met betrekking tot de vraag welk oordeel de Sociaal-Economische Raad over een eventuele loonsverhoging zou hebben. Deze ongetijfeld verwarrende berichtgeving omtrent een nog door de S.-E.R. vast te stellen rapport over het genoemde vraagstuk kon op 27 Augustus door de S.-E.R. zelf in juiste banen worden geleid als gevolg van het feit dat op die dag de Raad — voor het eerst in zijn geschiedenis — besloot de behandeling van het uiterst belangrijke probleem van een loonsverhoging in het openbaar te doen geschieden.

Reeds eerder¹⁾ hebben wij er op gewezen, dat in het belang van een democratische meningsvorming en van het aankweken van meer „public spirit” en dus uit een oogpunt van algemeen belang, het Nederlandse volk behoort te weten hoe in organen als bijv. het toporgaan van het bedrijfsleven, in casu de S.-E.R., wordt geoordeeld over zulke belangrijke vraagstukken als dat van de lonen. In het onderhavige geval was de S.-E.R. de gelegenheid geboden een discussie over het probleem van een eventuele loonsverhoging in het openbaar te doen plaatsvinden.

Zoals bekend mag worden verondersteld, worden, overeenkomstig de daartoe geldende richtlijnen, de door de Regering gevraagde adviezen in een besloten vergadering van de S.-E.R. vastgesteld. In dit geval betrof het echter niet een advies dat de Regering had gevraagd. De gunstige ontwikkeling van de economische situatie van het land, het ernstig tekort op de arbeidsmarkt en de daarmee samenhangende spanningen, o.a. tot uiting komende in een drang om „zwarte” lonen te betalen, hadden de Raad nl. aanleiding gegeven zich over het loonvraagstuk op korte termijn te beraden. Uit verschillende publicaties zou men ten onrechte de indruk kunnen krijgen, dat het hier zou gaan om het loonsysteem, of het vraagstuk van de loonvorming: de vraag door wie en op welke wijze de loonvaststelling in ons land zou dienen te geschieden. Dit vraagstuk is evenwel nog in studie bij het georganiseerde bedrijfsleven, in casu de Stichting van den Arbeid, en officiële publicaties dienaangaande zijn nog niet verschenen. Wellicht dat in de naaste toekomst de S.-E.R. over dit probleem ook nog zijn licht dient te laten schijnen, maar vast staat dat dit vraagstuk niet die acute betekenis heeft — afgezien nog van het feit dat met de behandeling van de organisatorische en juridische aspecten hiervan meer tijd gemoeid is, dan veelal wordt verondersteld — dan dat het nodig zou zijn dat de Raad zich in deze zomermaanden hierover uit zou spreken.

¹⁾ Het systeem van loonbeheersing, in „E.-S.B.” van 22 April 1953, blz. 305.

Het vraagstuk van de loonhoogte en in het bijzonder de vraag, of een eventuele loonsverhoging binnen het kader van de huidige loonpolitiek mogelijk zou zijn, was voor de Raad echter wel aanleiding zich hierover op korte termijn te beraden. Daartoe werd de Commissie Lonen en Prijzen van de S.-E.R., resp. een subcommissie hiervan, ingeschakeld, die onder voorzitterschap van Prof. Dr J. Tinbergen binnen enkele weken in staat was de Raad te rapporteren. In een tijdsbestek van slechts ongeveer zes weken werd op deze wijze een uitvoerig rapport voorbereid, dat de Raad in zijn vergadering van 27 Augustus ter behandeling ontving.

Daarbij rees de vraag, of de Raad in dit geval een ongevraagd advies aan de Regering diende uit te brengen, dat ingevolge een daartoe destijds ²⁾ genomen besluit al of niet in het openbaar zou kunnen worden behandeld. Naar de mening van de Raad waren er evenwel geen redenen aanwezig die het uitbrengen van een ongevraagd advies zouden rechtvaardigen. Wel werd het nuttig geoordeeld dat de studie en het standpunt van de Raad met betrekking tot het vraagstuk van eventuele loonsverhogingen terstond onder de aandacht van het gehele Nederlandse volk zou kunnen worden gebracht. De hierbedoelde opvattingen van de Raad werden daarom neergelegd in een nota en de behandeling daarvan geschiedde in een openbare Raadsvergadering op 27 Augustus jl. Op deze wijze is ongetwijfeld een belangrijk rapport ter algemene discussie gesteld, tegen welks achtergrond en op basis waarvan het voor het georganiseerde bedrijfsleven wellicht mogelijk zal zijn zich in de naaste toekomst meer in concreto uit te spreken over een door de S.-E.R. aangeduide mogelijkheid van een loonsverhoging.

Loonsverhoging op korte termijn.

Het kan van betekenis zijn in dit tijdschrift op enkele belangrijke uitspraken van de Raad te wijzen, daarbij overigens voor gedetailleerde gegevens e.d. verwijzende naar de inmiddels gepubliceerde nota ³⁾.

In het algemeen zal men bij lezing van deze nota vooral getroffen worden door de grote mate van unanimiteit, waarmee de desbetreffende uitspraken zijn gedaan. Na een analyse van de huidige economische situatie en daarmee gepaard gaande macro-economische beschouwingen — waarbij de ontwikkeling van de economische toestand als „zeer gunstig” wordt aangemerkt — wordt in hoofdstuk III de ontwikkeling van het looninkomen vergeleken met de ontwikkeling van het reële nationale inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking. Gelet op de situatie van het ogenblik wordt het nl. niet juist geacht dat men zich bij de beoordeling van eventuele loonmaatregelen wederom zou gaan baseren op het verloop van de prijsindexcijfers voor het gezinsverbruik. Deze uitspraak betekent ongetwijfeld een wending in de methodiek, welke in de afgelopen jaren is gevolgd toen het vraagstuk van de loonhoogte ook aan de orde was. Men herinnere zich slechts de complicaties welke zich juist met betrekking tot de kwestie van de genoemde prijsindexcijfers het vorige jaar voordeden en waardoor het nodig werd geoordeeld, dat een commissie van „drie wijze mannen” een uitspraak zou doen.

In het onderhavige S.-E.R.-rapport wordt het reële nationale inkomen gezien als de bepalende grootheid van „de welvaart van de nationale gemeenschap”, in welks stijging in het algemeen de verschillende groepen

van inkomenstrekkers „een evenredig aandeel” dienen te ontvangen. Om na te gaan, of de loontrekkenden — het onderzoek bepaalt zich, gegeven de huidige loonpolitiek, tot de handarbeiders — een voldoende aandeel in de stijging van het nationale inkomen hebben gekregen, is met behulp van statistisch materiaal nagegaan hoe de inkomenspositie van de handarbeiders zich heeft ontwikkeld in vergelijking tot de ontwikkeling van het reële nationale inkomen per hoofd van de actieve beroepsbevolking. De aldus berekende divergentie blijkt dan voor 1954 — met enig voorbehoud ten aanzien van de exactheid van deze cijfers — enkele procenten te bedragen. In deze divergentie wordt weer vanzelfsprekend enig verschil geconstateerd, al naar gelang het te kiezen basisjaar. Voor 1949 = 100 bedraagt die divergentie nl. 3 à 4½ pCt en bij 1951 = 100: 2 à 3½ pCt. Met betrekking tot de beoordeling van deze percentages wordt echter een eerste divergentie in de desbetreffende opvattingen van de Raad geconstateerd: een gedeelte van de Raad blijkt nl. van oordeel te zijn, dat genoemde percentages met 1 pCt dan wel met 1,7 pCt vermeerderd dienen te worden, omdat volgens deze leden ter zake rekening moet worden gehouden met de ingevoerde wachtgeld- en werkloosheidsverzekering.

Indien op grond van de huidige economische situatie en op voorstel van het georganiseerde bedrijfsleven een eventuele loonsverhoging tot stand zou worden gebracht, welke volgens de S.-E.R., binnen het kader van zijn beschouwingen, niet op bezwaren behoeft te stuiten, rijst de vraag welke gevolgen een dergelijke loonsverhoging zou hebben. Ook dit is door de S.-E.R. onder ogen gezien, waarbij in het algemeen gesproken geen ongunstige consequenties worden verwacht. Weliswaar zou enerzijds „enige voorzichtigheid geboden” zijn met betrekking tot het „leggen van additionele lasten op de Nederlandse export”, doch anderzijds zou de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie „versterkt kunnen worden door een verdere, boven de verwachtingen uitgaande, opwaartse beweging van de lonen in het buitenland, met name in de Westeuropese landen”. Overigens wordt er in deze nota nog op gewezen, dat het bestendigen van de arbeidsvrede „ook een economische betekenis” heeft en dat onder de huidige omstandigheden de neiging om zgn. zwarte lonen te betalen toeneemt.

Huurcorrecties.

Het moet verder van betekenis worden geacht, dat de Raad zich in dit rapport tegelijkertijd heeft uitgesproken over de vraag hoe bepaalde „kunstmatigheden, welke hier te lande nog altijd bij de inkomensvorming bestaan, verder kunnen worden verminderd”. Daarbij wordt in het bijzonder gedacht aan de beheersing van ons huurpeil, in welk verband er op zij gewezen, dat de Regering bij de laatste huurverhoging niet zo ver is gegaan als destijds in het door de S.-E.R. uitgebrachte advies ⁴⁾ met betrekking tot het huurvraagstuk was aanbevolen.

Het is begrijpelijk dat de Raad in zijn nota over een loonsverhoging op korte termijn zich ook de vraag gesteld heeft wat met de huren zou dienen te geschieden. Hierbij werd uitgegaan van de gedachte dat een loonsverhoging, welke de Raad mogelijk acht, om verschillende, vooral praktische, redenen niet gekoppeld diende te worden aan een nieuwe huurverhoging. Ook in dit opzicht hebben bepaalde dagbladpublicaties vóór 27 Augustus tot menig misverstand aanleiding gegeven, omdat de indruk was ontstaan dat hier van een „koppelpverkoop”

²⁾ Regeling voor de openbare behandeling van onderwerpen door de Raad zoals deze is vastgesteld in de openbare Raadsvergadering van 18 Mei 1951.

³⁾ Publicaties van de S.-E.R., 1954, no 8.

⁴⁾ Publicaties van de S.-E.R., 1953, no 2.

sprake zou zijn. De Raad blijkt echter alleen van oordeel te zijn dat, indien op korte termijn een loonsverhoging tot stand zou worden gebracht, daarbij tevens een „beginselbesluit” genomen zou dienen te worden, met betrekking tot een nieuwe huurverhoging, „welke van een zodanige omvang dient te zijn, dat hiermede een belangrijke stap op de weg naar een economisch verantwoord huurpeil wordt genomen”. In dit opzicht kan in de nota een tweede divergentie in de Raad worden geconstateerd, aangezien een deel van de Raad — onder verwijzing overigens naar het in 1953 afzonderlijk uitgebrachte advies over het huurvraagstuk — van mening is dat een nieuwe huurverhoging „gepaard dient te gaan met de instelling van een huuregalisatiefonds”.

De door de Raad bepleite huurverhoging — dus na de loonsverhoging op korte termijn — zou echter „niet binnen enkele maanden kunnen plaats vinden”. Deze huurverhoging zou voorts zoveel mogelijk via belastingmaatregelen dienen te worden gecompenseerd, doch indien deze compensatie niet volledig zou zijn, dan ware aan een „additionele loonsverhoging” te denken. Hoewel een dergelijke additionele loonsverhoging vanzelfsprekend kostenverhogend zal werken, dient daarbij echter, naar de mening van de Raad, rekening te worden gehouden met de mogelijkheid dat door een verdere ontwikkeling van „de arbeidsproductiviteit en de afzetmogelijkheden” een nieuwe marge zal ontstaan.

De „vergeten groepen”.

Ten slotte mag het verheugend worden genoemd, dat de Raad in zijn nota ook de nodige aandacht vraagt voor de positie van de „vergeten groepen”. Het zijn juist deze niet meer actief in het arbeidsproces ingeschakelde personen, die bij een loonsverhoging veelal hun reële inkomen zien dalen. Daarom acht de S.-E.R. het gewenst, dat voor zover mogelijk bij een eventuele loonsverhoging bepaalde wettelijke voorzieningen voor de hierbedoelde steeds groter wordende groepen van onze bevolking worden gecorrigeerd. Daarnaast wordt in deze nota een beroep gedaan op het bedrijfsleven om te zorgen dat degenen „die een inkomen ontvangen uit bedrijfs- of

ondernemingspensioenfondsen”, hun reële inkomenspositie „enigermate op peil” houden.

Met betrekking tot de bepleite toekomstige huurverhoging blijkt de Raad van mening te zijn, dat voor de „vergeten groepen” deze huurverhoging „zoveel mogelijk” door middel van belastingmaatregelen dient te worden gecompenseerd. Daarnaast wordt nog eens verwezen naar de eerder door de S.-E.R. gedane suggesties ⁵⁾, hierop neerkomende dat deze groepen voor huurbijlagen in aanmerking zullen komen, eventueel onder inschakeling van de gemeentelijke sociale diensten.

Verdere procedure.

Met deze nota heeft de S.-E.R., als toporgaan van het georganiseerde bedrijfsleven, een waardevolle, vrijwel eenstemmige, objectieve bijdrage geleverd, in het bijzonder voor het op korte termijn te verwachten nadere overleg in de Stichting van den Arbeid, met betrekking tot het in Juli jl. door de vakorganisaties in deze Stichting ahangig gemaakte vraagstuk van de loonhoogte. In de inleiding van de hier besproken nota worden de verschillende verschijnselen aangeduid (krappe arbeidsmarkt, zeer gunstige ontwikkeling van de economische situatie, het betalen van „zwarte” lonen, enz.), welke er toe hebben geleid, dat „het loonvraagstuk opnieuw aan de orde is gekomen, ondanks het feit, dat de laatste loonronde ⁶⁾ slechts kort achter ons ligt”.

In verband met het feit, dat deze nota tot de conclusie komt dat, indien gewenst, een zekere loonsverhoging „op grond van de huidige economische situatie geen bezwaren zou ontmoeten”, mag de verwachting worden uitgesproken, dat voor het verdere overleg in de Stichting van den Arbeid deze studie van de S.-E.R. een katalytische werking zal hebben. Ongeacht de vraag tot welk resultaat dit overleg zal leiden, dient men ten slotte wel te bedenken dat ons land, door de inschakeling van een orgaan als de S.-E.R., een unicum vormt in Europa, wat betreft een snelle, constructieve oordeelvorming van het georganiseerde bedrijfsleven met betrekking tot het vraagstuk van eventuele loonsverhogingen.

Voorschoten.

Dr P. S. PELS.

⁵⁾ Publicaties van de S.-E.R. 1953, no 2, blz. 34.

⁶⁾ Van 1 Januari 1954.

Tin, duurzame zorgen

Tinmagnaten hebben een verre van rustig leven. Er is altijd wel iets aan de hand met productie, verbruik, voorraden of prijzen van dit metaal. Toen internationale conferenties over alles wat men zo aan problemen kan stellen nog geen mode waren, stak men toch voor dit product al in de dertiger jaren de hoofden bij elkaar om tot een regeling van de marktsituatie te komen. En het laatste nieuws op dit gebied is, dat men feitelijk nog steeds aan het regelen is. Immers, de concept-overeenkomst, welke eind 1953 te Genève werd opgesteld, nadert thans door middel van ratificaties — zowel door producenten als consumenten — haar inwerking treden. Doch hiermee is toch niet alle leed geleden, want het effect van deze zoveelste regeling voor dit product blijft in hoge mate dubieus. De grootste consument en afnemer, de Verenigde Staten, behoudt zich nl. het recht voor om naar marktomstandigheden te handelen. En daarmee komt het geheel toch weer op vrij losse schroeven te staan.

De moeilijkheden van dit product — er is al herhaaldelijk ook in dit blad over geschreven — liggen zowel aan de productiezijde als bij het verbruik. Bij de productie lopen de kostprijsverhoudingen enorm uiteen, zag men

de ontwikkeling van nieuwe productiegebieden en daarmee een voortdurend mislukte strijd van de oude gevestigde belangen tegen de outsiders, en is thans per saldo het potentieel aanbod bij een normaal verbruik te groot. Normaal verbruik is overigens een weinig reëel begrip, want aan de vraagzijde ziet men voortdurend sterke wisselingen in het verbruik, waarbij conjunctuur, bewapening, techniek en daarnaast ook voorraadpolitiek haast onberekenbare factoren zijn.

Het gaat hierbij om grote belangen en bedragen; men kan de waarde van de huidige jaarproductie van dit metaal op circa f 1.300 – 1.400 mln becijferen, waarbij de belangrijkste zes ertsproducenten dan globaal het volgende belang hebben.

	Jaarproductie 1953 (× 1.000 ton a)	Globaal berekende waarde van tin-eind- product (× f 1 mln)
Malakka	57	440
Bolivia	35	270
Indonesië	34	260
Belg. Congo	17	130
Thailand	10	80
Nigeria	8	60

a) Tinconcentraten in metaalwaarde.

In totaal bedroeg de wereldproductie over 1953 177.500 lg tons. In 1937, een vooroorlogs recordjaar, kwam deze op 210.000 lg tons, terwijl onder de druk van de enorme vraag in de oorlog in 1941 een recordproductie van 250.000 lg tons werd bereikt. Na de oorlog is de productie al naar gelang van het herstel, met name in Malakka en Indonesië, geleidelijk opgelopen.

Inmiddels zijn er wel enkele verschuivingen in de productieverhoudingen opgetreden, zoals uit onderstaande tabel blijkt:

In pCt van de wereldproductie

	1937	1949	1953
Malakka	37	34	32
Bolivia	12	21	20
Indonesië	19	18	19
Belg. Congo	4	8	10
Thailand	8	5	6
Nigeria	5	5	5

Bescheiden veranderingen, die toch wel de situatie typeren. We zien nl. de opkomst van een betrekkelijk jong productiegebied: de Belgische Congo. Voorts enige achteruitgang van Malakka, nog steeds het grootste productieland, en een tweede plaats op de ranglijst voor Bolivia, waar de tinwinning technisch, economisch en ook politiek steeds tal van problemen meebrengt.

Veel groter zijn de veranderingen bij de prijzen; zelfs al neemt men jaargemiddelden.

Gemiddelde tinprijzen

	U.K. £/lg ton	U.S.A. \$cts/lb
1938	190	42,3
1948	552	99,2
1950	745	95,6
1951	1.077	128,3
1952	964	120,4
1953	732	95,2
1953 hoogste maandgemiddelde	Febr. 966	Jan./Mrt 121,5
id. laagste maandgemiddelde	Juli/Aug. 599	Aug. 78,5
1954 Jan.	655	84,5
Mrt	720	92,5
Ultimo Juni	753	96,6
Medio Juli	758	96,5
Ultimo Aug.	728	92,6

Van de steeds als wenselijk gepropageerde stabilisatie der tinprijzen is tot dusver nog niet veel terechtgekomen. Bij de nieuwe concept-overeenkomst zijn opnieuw pogingen gedaan om de prijslijner een wat kleiner amplitude te stellen door het aannemen van een minimum- en een maximumprijsgrens van resp. 640 en 880 £/lg tons bij welke de te vormen pool (minimum 10.000 ton, maximum 25.000 ton) geregeld in de markt komt.

Dat men bij de consumenten toch nog niet ten volle vertrouwen heeft in de marktregulerende werking van de pool, blijkt wel uit het feit, dat men thans vrijwel overal geleidelijk de voorraden aanvult, teneinde op peil te zijn wanneer de overeenkomst in de loop van volgend jaar in werking treedt. Hierin ligt mede de verklaring van het huidige vrij bevreemdende prijspeil voor tin ondanks de zwakke statistische positie van dit product; men rekent nl. dit jaar weer op een productie-overschot van rond 30.000 lg tons, dat is ongeveer een kwart van het verbruik.

Inmiddels heeft Frankrijk de overeenkomst geratificeerd onder de voorwaarde, dat de maximum-prijs van £ 880 tot £ 840 per lg ton verlaagd zal worden. Anders dan bij de E.D.G.-amendementen is dit voorstel gesteund door Engeland en de Benelux-landen en het zal op de eerstkomende vergadering van de Tinraad wel in behandeling komen, waarbij een eventueel protest van Malakka weinig zal baten.

Met dat al blijven de vooruitzichten voor de eerstkomende periode nog vrij onzeker. En ook op lange termijn gezien zou er, zoals ter vergadering van de Billiton

Mij terecht werd opgemerkt, een geheel andere marktpositie kunnen ontstaan, nl. een productietekort in plaats van een min of meer permanent overschot. De tinreserves, met name de alluviale voorkomens, slinken vrij snel en men zal er daarom goed aan doen om ondanks de momentele marktsituatie de ontwikkeling van de tinmijnbouw in de zgn. primaire gebieden niet te verwaarlozen en zo mogelijk het potentieel te vergroten. Het is nog de vraag, of hier grote uitbreiding mogelijk is en daarbij komt dan nog de kwestie van de kosten. Een typisch voorbeeld van primaire winning is Bolivia en steeds is daar de hoge kostprijs het struikelblok geweest, zowel voor de afzet van tin uit dit gebied als voor de algemene pogingen om in kartelverband een bevredigende regeling te treffen ook voor deze marginale producenten. Men moet daarbij de mogelijkheid niet over het hoofd zien, dat door technische ontwikkeling en verbruikersreacties gecombineerd (substitutie, zuiniger gebruiksmethoden) de vraag naar tin structureel sterk zou dalen.

Samenvattend kan men zeggen, dat, zoals de titel van dit beknopte overzicht al aangeeft, zowel op korte als op lange termijn gezien, tin voor de producenten veel zorgen zal meebrengen. Ondanks de thans beoogde regeling kan men een wisselvallig marktverloop blijven verwachten.

Rotterdam.

J. WILLEMS.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN

Consumer credit in America

Probably one of the reasons for America's greatness is her „trust” in the integrity of her fellow-man and in the future. Consumer credit is based upon this premise. This faith is well substantiated in a quote from an article by Prof. Dr J. Anton de Haas: „there is no country where consumers buy on credit as commonly as in the United States”¹⁾. Consumer credit is one of the instruments by means of which Americans have accumulated an enormous investment in durables of many kinds. Even though it be argued that devices, other than consumer credit, could have been used, the fact remains that it is the device that has been used.

The economic and social significance of consumer credit can be understood only, if the significance is understood of a well distributed consumer ownership of durable products. The value of this ownership has been estimated as of year end 1939 at \$ 85 billion of consumer holdings in durables and residential real estate, land not included²⁾. In 1935, according to estimates by the National Resources Committee, this country had approximately \$ 105 billion worth in the form of business plant and equipment. „Consumer plant and equipment” thus represented a total four fifths as large as the corresponding business investment.

The following figures illustrate the tremendous expansion of consumer ownership of modern conveniences, heavily relying upon consumer credit (measured in units):

¹⁾ See „I want what I want”, by Prof. Dr J. Anton de Haas, „E.-S.B.”, February 10, 1954.

²⁾ Prof. Reavis Cox and Ralph Breyer in „The Economic Implications of Consumer Plant and Equipment”, National Foundation for Consumer Credit, Washington D.C.

	1926	1953
Automobiles	17.439.701 a)	42.864.000
Homes with Radio's	3.500.000 a)	44.850.000
Homes with Electric Refrigerators	142.000	35.500.000
Homes with Electric Washers	3.500.000	30.100.000
Homes with Vacuum Cleaners	5.200.000	23.640.000
Homes with T.V.'s		15.500.000
Homes with Electric Ranges	370.000	9.350.000

a) 1925 figures.

We should like to know of course, how many of these products were bought on instalments, but so elementary a matter as stating accurately the amount of buying done on instalments in this country, is in practice quite difficult. It can be estimated however³⁾ that somewhere between 60 and 75 per cent of the dollar volume of retail sales of consumer durables in peace time, involves direct or indirect instalment financing. This can be easily understood if we consider the figures mentioned above; if one out of every three or four Americans has an automobile, the majority of car owners would of course not have been in a position to pay for it, except in instalments.

Consumer's investment by type of commodity lines, as of year end 1939

Type of commodity line	Millions of Dollars	Per cent of total durables and semidurables
Consumer durables, „instalment credit” commodity lines	22.764,0	64,9
Other consumer durable commodity lines ..	4.350,5	12,4
Consumer semidurable commodity lines ..	7.979,5	22,7
Total	35.094,0	100,0

Source: R. Cox and R. Breyer, „The Economic Implications of Consumer Plant and Equipment”, p. 20.

Cox and Breyer have divided consumer holdings into three groups:

durables, 25 per cent or more of whose sales were made on instalments in most years before the war;

durables, for which instalment buying has been relatively unimportant, and semidurables, also not heavily relying upon consumer credit.

It is remarkable that nearly two thirds of the consumer's investment, is in durables where instalment buying plays an important role.

American producers of consumer durables too, are thoroughly convinced of this fact. Before the National Consumer Credit Conference for 1952, held at the Indiana University, Robert A. Seidel, Vice President of R.C.A., Radio Corporation of America, delivered a speech, entitled: „The Manufacturer's Need for Consumer Credit”. From it we quote:

“If all instalment buying ceased and consumer purchasing was suddenly based upon a cash basis, our national economy would probably stagger into a complete collapse. Let me put it another way; if most people were not buying on instalments, even the cash-customer would not be in a position to buy — he simply could not afford to, because the prices of most of the consumer durables would be several times as high as they are now”.

This is in accordance with the opinion of M. R. Neifeld, expressed in his „The Personal Finance Business”, as quoted by Prof. Reavis Cox⁴⁾, in which he estimated that the consumer durables which are sold largely on instalments, cost the consumers as little as 20 per cent of what they would have cost, had they been produced in the quantities that could have been sold for cash. He maintains that this estimate holds good, even when allowance is made for the costs of the credit itself.

¹⁾ R. Nugent, „Consumer Credit and Economic Stability”, p. 196.

D. McC Holthausen, „Monthly Estimates of Short-Term Consumer Credit, 1929-1942”.

R. Cox, „The Economics of Instalment Buying”, p. 28.

⁴⁾ R. Cox, „The Economics of Instalment Buying”, p. 391.

De Maatschappij die zéér bijzondere voordelen biedt

**ZWITSERSCHER MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERZEKERING EN LIJFRENTE**

Een symbool van veiligheid!

Herengracht 500. Amsterdam. Telefoon 37171

(Advertentie)

Consumer credit is one of the most conspicuous instruments, the people of this country have used to expand enormously their production, distribution and consumption, thus making possible a favourable ratio between wages and prices for the majority, a favourable satisfaction of human needs and a spread of assets among even the lowest income-brackets, as achieved nowhere else, the world over. This high level of productivity has made possible an income to the worker which affords him the wherewithal to participate in those activities which lead to cultural and spiritual advancement. For example, in America, more Bibles were purchased between 1941 and 1951 than were purchased in the previous forty years. Personal expenditures for the legitimate theatre and opera, in this same period, went up 85 per cent as compared with only 42 per cent for motion pictures. Local opera companies increased 550 per cent, the number of symphony orchestras increased 80 per cent and Americans spent 96 per cent more constant dollars for books than they did in 1940.

Consumer credit which has been going on for nearly 50 years in this country, has today become a permanent, recognized institution. Established rules have been in use over many years as to down payment, payment periods, and rates of charge. Admittedly, there are some abuses and some excesses in fringe areas in the use of consumer credit, but those cases are rare and do not represent the over-all implications of the wise use of consumer credit. The beneficent results obtained from the constructive use of such credit far outweigh any trivial indictment of the whole credit institution.

Instalment credit policy.

Mr William J. Cheyney, Executive Vice President of the National Foundation for Consumer Credit, states that, „Instalment accounts today pay out, on the average, in less than eleven months (the term varying with the industry)”. Retail charge accounts are paid every thirty to sixty days and thus cannot reasonably be lumped with instalment credit. The fact that millions of Americans today own durable goods, purchased by this method, which conceivably they might not have had, certainly gives weight to the system's workability and its acceptance by the consumers of America. The matter of „respectability” of credit is so archaic as to have been completely forgotten.

Consumer credit ceiling.

Mr. Arno H. Johnson, Vice President, J. Walter Thompson Company, speaking on consumer credit ceilings, at the National Consumer Credit Conference for 1953, New York University, stated,

“Consumer credit could safely expand by 75 per cent over present levels; it could expand by \$ 18 billion from the present level of \$ 24 billion to a level of \$ 42 billion and still not be out of line with the present national level of discretionary spending power”.

For those who view with alarm the present level of consumer credit, Mr. Johnson further points out that,

"In relation to this discretionary spending power, the amount of consumer credit has dropped from 31 per cent in 1940 to 18 per cent in 1953. To reach even the 1940 relationship of 31 per cent would indicate a possible \$ 18 billion expansion in consumer credit without over extension.

Consumer credit is low in relation to liquid assets of individuals and current savings. The \$ 24 billion of consumer credit outstanding at the end of 1952 represented 12 per cent of total liquid assets of individuals (estimated at \$ 196 billion). At the end of 1940 the consumer credit of \$ 8.2 billion represented 16 per cent of liquid assets (\$ 52.4 billion). Consumer credit outstanding in the first quarter of 1953 represents 1.2 times the present annual net personal savings rate of \$ 20 billion where as in 1940 consumer credit outstanding was 2.2 times the net savings of \$ 3.7 billion.

Both of these relationships indicate the strong financial position of the consumer and dispute the fear that the \$ 24 billion level of consumer credit outstanding is too high".

The best judge, in the long run, of where the line should be drawn, is the consumer. It is he who knows his income potential and how much he can budget for durables. True, certain families... the liquor family, the social climbers, the wasters... frequently take on big debts, but these families are the exception and probably should not have been allowed to have gone into debt under any circumstances. Fortunately, this group is not representative of the vast American public.

The American family unit.

The average American family, the backbone of America, is financially sound and ever conscious of its obligations. The one thing that it prizes most, beyond all else, is its credit standing. Its integrity was shown, during depression years. When other institutions were failing, the consumer debt loss ratio was the lowest. Even today, its credit consciousness is being shown. The consumer has decided that his immediate needs have been met and he is now reducing his outstanding obligations. In the first quarter of 1954, he has reduced the consumer instalment credit outstanding from \$ 21,8 to \$ 20,9 billion. A University of Michigan survey, conducted the first quarter of 1954, showed the consumer conservatively optimistic about the future. He has future demands, but first he is going to pay for what he has already acquired. Furthermore, the consumer has deposited in his personal savings account today \$ 20 billion which is more than adequate to pay off his indebtedness, should he so choose.

Elmer E. Schmus, Vice President, First National Bank, Chicago, Illinois, says that,

"The conservative buying habits of the American people are evidence that credit will continue on sound principles. There is no cause for alarm in the increase in consumer credit since the death of Regulation W in May, 1952. Government regulation of instalment credit is absolutely unnecessary. Population, productivity and prices have all increased sharply and a corresponding rise in consumer credit is only natural. The consumer's capacity to increase debt safely depends on his disposable income and the ratio of consumer credit to disposable income has shown little change in 3½ years".

In America, life evolves around the family unit. There is no „class system" which dictates what one may own or not own according to his station in life. Thus, every family is free to develop its ambitions to the point that it desires. Some of these ambitions are reflected in the desire to own a home, a farm, a car, a washing machine, or perhaps a business. Or, it may take the form of a college education for the children. Seldom can a family accumulate enough wealth to meet all of the demands that are made in early years of marriage. Yet, these demands are present and must be met. Fortunately, in America, we have consumer finance institutions which realize this situations and are willing to lend a helping hand to meet the family needs.

Interdependence in business.

In America, there are three business techniques of vital economic and social significance... mass production, mass distribution, and mass consumption. All of these are interdependent. The latter, mass consumption, is dependent upon a mass consumer credit system if it is

to function systematically. Mass consumer credit provides that necessary lubricant which is so essential to keeping the wheels of industry moving continuously throughout the entire year. Knowing that he can purchase at anytime, on instalment credit or a charge account, the items that he will need and pay for them out of his future income, the consumer tends to spread out the payments for large purchases over a longer period of time. A continuous demand on production of durables results, but more important is the maintenance of stability in family purchases of the necessities of food, clothing, and shelter, while the cost of the durables is being liquidated in the time payment plan.

By keeping industry working the year around, mass production affords greater savings, which are in turn passed on to the consumer in the form of lower prices. Continuous employment, afforded by mass production, provides the family with steady income upon which it can count to meet its monthly obligations. Even though the consumer pays a small service charge for the credit extended, he is actually paying less for the article than he would have, had mass production not passed on these savings to him. In the meantime, one cannot overlook the satisfaction the family is having in the use of the product while it is paying for it.

Difference in economic philosophy.

It is very difficult indeed for one on the outside looking in, to understand the American economic philosophy. America is an industrial economy. In an industrial economy, attention is turned toward the future. Our business leadership in America believes in the law of higher output. We are always striving to better our last year's record. To market this larger output, attention must be focussed upon „expansion", that is, the development of new uses for products and new markets within the economy. The great industries of America are developing new products everyday. For example, 85 per cent of the production of the DuPont industries is engaged in making the raw materials for end products that were unknown twenty years ago. New inventions, new developments, and new uses for older products mean increased demands and additional employment. Increased employment means larger payrolls which ultimately lead to a higher standard of living for all.

In seeking new ways of expansion, one must not overlook our rapidly increasing population and the demand that it is placing upon industry. From a population of 122 million people in 1930, the population will have expanded to 180 million people by 1960. This increase in population will bring a greater demand for consumer goods and increased demands for consumer credit.

In America, we have awakened to the important part that the family plays in our economic system. It is a dependable institution and worthy of the trust that has been given to it. Through the medium of consumer credit, American business has given the family the key to greater opportunity and at the same time established for them a standard of living, unheard of before.

Summary.

Consumer credit, to date, has clearly demonstrated its place in the American economy. Its acceptance has been shown by the consumer support given to it. Leading economists have recognized its importance and encouraged its use. Industry is one of its biggest backers.

The consumers are the final judges of the worth of a business institution in America. If the consumer is satisfied that an industry or institution is satisfactorily serving the public, then any government attempt to dictate otherwise or go against the will of the people will not last long.

I refuse to accept the De Haas theory in his above mentioned article that, „for the present the advocates of offsetting a decline by 'more of the same' have won out. It is not possible to predict how soon a more conservative attitude will win the battle". His theory is socialistic in its implication since its thesis is based upon some type of control... presumably governmental. As a representative of one facet of American industry, may I point out that any attempt at industry control or regulation by government, is strongly resisted by the American people who look upon such controls as the opening wedge for the regulation of all of our basic freedoms which we prize so dearly.

Lawrence Nesault, President of the Oregon Consumer Finance Association, speaking before his state association, made this statement,

"It is obvious that we in the consumer finance business must be alert to halt thinking and action in the direction of socialized consumer credit. Experience has shown where government subsidizes or insures, the businessman loses his independence of action and is no longer the master of his business fate".

The first half of this twentieth century has proved the soundness of a well organized, wisely used and freely operating consumer credit system for our country. We are confident that the next fifty years will find the consumer finance system accepted and used through the entire free civilized world.

Washington D.C.

PAUL L. SELBY.

AANTEKENINGEN

Ontwikkeling van het gezinscrediet in het Verenigd Koninkrijk

Hoewel in Engeland officiële statistieken betreffende het gezinscrediet ontbreken is het mogelijk aan de hand van cijfermateriaal der financieringsmaatschappijen in grote trekken de ontwikkeling van dit crediet weer te geven. Tot gezinscrediet wordt in het onderstaande gerekend het crediet voor de aankoop van duurzame gebruiksgoederen, waarbij zijn inbegrepen: kleding, woninginrichting, huishoudelijke apparaten, (motor-)rijwielen, radio- en televisietoestellen, zodat de afbetalingsverkoop van bedrijfsmachines, -inventaris en auto's er buiten valt.

Men kent in Engeland voornamelijk verkoop op afbetaling. Betaalzegelcrediet bestaat hier te lande slechts op een zeer beperkte schaal. Evenals in Nederland vindt men dit systeem bij de overwegend tot de volksklasse behorende credietnemers.

Lange jaren is men erg gekant geweest tegen het kopen op afbetaling, waarbij de koper zich in schulden stak en op de toekomst leefde. Zelfs in de twintiger jaren werd nog een zeer afwijzend standpunt t.o.v. dit soort aankopen ingenomen, tenzij deze waren bestemd voor inkomensafwerpende doeleinden. Voorts waren de financieringsmaatschappijen in die jaren niet bereid huurkoopcontracten over te nemen, indien deze niet aan die eis voldeden.

In de jaren dertig deed zich een ommekeer in deze opvattingen voor. Deze werd waarschijnlijk in de hand ge-

werkt door het einde van de crisisjaren, toen vele gebruiksgoederen moesten worden vernieuwd en de nodige contante middelen daartoe ontbraken. Met de toeneming van de huurkoop, deden misbruiken van de zijde der verkopers hun intrede. De verkopers namen in sommige gevallen bij achterstallige betaling onmiddellijk bezit van de in huurkoop verkochte goederen, ongeacht het aantal reeds betaalde termijnen. De huurkoopwet van 1938 maakte aan deze praktijken een einde. Volgens deze wet kan de handelaar alleen bezit van de goederen nemen, indien de klant minder dan één derde van de huurkoop prijs heeft betaald. Indien meer dan één derde is betaald, moet de tussenkomst van de rechtbank worden ingeroepen. De rechtbank kan in bezitneming door de handelaar toestaan of de termijn van de huurkoop verlengen. Ook komt het in gevallen van wanbetaling vaak voor, dat de klant het contract beëindigt door de handelaar te vragen de goederen terug te nemen, waardoor dan een gerechtelijke actie wordt vermeden.

Gedurende de oorlogsjaren was er een sterk verminderde productie van duurzame gebruiksgoederen, doch het huurkoopstelsel zelf bleef onveranderd. Wel stelde de Britse Regering een maximum-rente vast voor de huurkoopcontracten, teneinde het publiek te beschermen tegen gewetenloze handelaren, die wellicht misbruik zouden maken van de goederenschaarste. Deze renterestrictie werd enige jaren geleden weer ingetrokken.

Ten gevolge van de oorlog en de daarmee gepaard gaande mobilisatie waren velen niet in staat aan hun huurkoopverplichtingen te voldoen. Enerzijds toonden vele afbetalingsmagazijnen zich zeer coulant en verlengden de aflossingstermijnen, terwijl anderzijds de „welfare"-verenigingen, verbonden aan leger, vloot en luchtmacht in vele gevallen de betalingen overnamen.

Na de oorlog, toen de productie van gebruiksgoederen weer normale proporties begon aan te nemen, heeft het huurkoopstelsel een ongekende vlucht genomen. Meer en meer lagen der maatschappij begonnen gebruik te maken van gezinscrediet. Een belangrijk punt in dit verband is de gewijzigde houding van de gemiddelde inkomensgroepen ten aanzien van de sociale voor- en nadelen van het huurkoopstelsel. Meer en meer mensen waren bereid duurzame gebruiksgoederen te kopen op het zgn. „never-never"-systeem, alhoewel deze naam nog steeds een denigrerende betekenis heeft.

De algemene toeneming van het afbetalingscrediet gedurende recente jaren is mede het gevolg van het hogere prijsniveau en de hoge inkomstenbelasting, welke de financiering uit inkomen van duurzame gebruiksgoederen hoe langer hoe moeilijker maakt. Van deze groep goederen worden er meer en meer op afbetaling verkocht. Ongeveer 80 pCt van alle meubelverkoop worden op deze wijze gefinancierd, terwijl voor radio- en televisietoestellen dit aandeel ongeveer 50 pCt bedraagt. Het afbetalingscrediet is betrekkelijk goedkoop. Het komt neer op een effectieve rente van 10 à 20 pCt, doch het zwaartepunt ligt tussen 10 en 15 pCt.

De bronnen van het afbetalingscrediet lopen uiteen. De grote financieringsmaatschappijen houden zich meer bezig met credieten voor de afbetalingsverkoop van bedrijfsmachines en -inventaris, doch financieren ook — zij het op kleinere schaal — door de detailhandel verstrekte afbetalingscredieten door overname en bloc van huurkoopcontracten. Leningen van de handelsbanken vormen een belangrijke bron van financiën voor de financieringsmaatschappijen. De detailhandelaren en vooral de grote warenhuizen en sommige fabrikanten via agenten ver-

strekken echter zelf het grootste gedeelte van het gezinsafbetalingscrediet. Credieten, verstrekt door de banken aan de detailhandel, namen toe van £ 62 mln in 1946 tot £ 164 mln in September 1953. Het is waarschijnlijk, dat een gedeelte van deze toeneming is gebruikt voor de financiering van afbetalingscredieten. Evenals in Nederland, hebben de kleine credieten der betaalzegelkassen betrekking op textiel, schoeisel en huishoudgerei.

Gemeentelijke of andere volkscredietbanken kent het Verenigd Koninkrijk niet, terwijl — zoals uit het bovenstaande blijkt — de Engelse banken zelf geen directe bemoeienis hebben met het verstrekken van gezinscrediet.

Ofschoon er geen afzonderlijke cijfers beschikbaar zijn voor gebruiks- en productiegoederen, geven de in onderstaande tabel opgenomen cijfers van de huurkoopdebiteuren van de grote financieringsmaatschappijen enige aanwijzing van de ontwikkeling, welke het huurkoopstelsel (dus niet alleen het gezinscrediet) heeft ondergaan.

Naam der maatschappij:	Huurkoopdebiteuren, enz. (in duizenden ponden) boekjaar eindigende in:				
	1948	1949	1950	1951	1952
United Dominions' Trust Ltd . . .	6.813	8.839	10.892	13.237	14.851
Mercantile Credit Co. Ltd	4.134	4.666	4.875	5.540	7.455
North Central Wagon & Finance Co.	3.650	4.894	6.028	6.902	7.060
Bowmaker Ltd	—	4.419	4.863	5.453	5.554
Olds Discount Co. Ltd	4.004	4.366	4.587	4.951	5.296
The British Wagon Co. Ltd	4.332	4.483	4.984	5.119	5.273
Forward Trust Ltd	—	1.679	1.772	1.885	1.922
United Motor Finance Corp. Ltd. . . .	1.165	1.475	1.555	1.706	1.727
Midland Counties Motor Finance . . .	687	762	1.042	1.323	1.527
Mutual Finance Ltd	935	969	1.032	1.014	1.090

De groep „Great Universal Stores” omvat vele ondernemingen en houdt zich voornamelijk bezig met de verkoop op afbetaling van duurzame gebruiksgoederen. Ofschoon „Great Universal Stores” slechts een klein gedeelte van het huurkoopbedrijf in Engeland vertegenwoordigt en derhalve wellicht als voorbeeld niet representatief genoeg is, willen wij de cijfers van de huurkoopdebiteuren van deze onderneming niettemin hieronder weergeven.

Great Universal Stores Ltd

	Huurkoopdebiteuren (in miljoenen ponden)
31 Maart 1948	7,7
31 Maart 1949	15,9
31 Maart 1950	21,6
31 Maart 1951	28,4
31 Maart 1952	31,4
31 Maart 1953	33,5

Toen in 1951 een conservatieve Regering aan het bewind kwam, ging deze over tot een actieve geldpolitiek teneinde de inflationaire tendenties tegen te gaan. Deze politiek omvatte credietrestrictie maatregelen. Voor sommige gebruiksgoederen werd bepaald, dat de contante betaling bij huurkoop minstens één derde van de prijs moest bedragen en dat het restant binnen 18 maanden moest worden afbetaald. Het „Capital Issues Committee,” dat beslist, welke vennootschappen mogen emitteren en betrekking heeft op nieuwe aandelen of obligaties, welke een bedrag van £ 50.000 te boven gaan, kreeg opdracht geen nieuw kapitaal voor financieringsmaatschappijen te sanctionneren. Voorts werden de banken verzocht hun leningen aan genoemde maatschappijen en afbetalingsmagazijnen te beperken.

Dit heeft geleid tot de oprichting van een aantal kleine financieringsmaatschappijen, die met kapitalen van minder dan £ 50.000 geen vergunning van het „Capital

Issues Committee” nodig hebben. Voorts heeft de detailhandel een zo groot mogelijk gedeelte van de winsten in het bedrijf gehouden teneinde nieuwe huurkooptransacties te kunnen financieren. Niettegenstaande bovengenoemde moeilijkheden breidde het huurkoopbedrijf zich verder uit, mede geholpen door de nieuwbouw en de daarmee gepaard gaande meubileringseisen.

Thans heeft de Regering de restricties ten aanzien van de huurkoop van gebruiksgoederen geheel afgeschaft, zodat het de handel vrij staat vast te stellen op welke huurkoopvoorwaarden thans bijv. radio- en televisietoestellen worden verkocht. De maatregelen betreffende nieuw kapitaal voor, en leningen aan financieringsmaatschappijen en afbetalingsmagazijnen zijn echter niet gewijzigd. Desondanks is er een opleving merkbaar in de verkoop op afbetaling van bedoelde goederen. Zodra de credietrestricties t.o.v. de financieringsmaatschappijen worden opgeheven zal het afbetalingscrediet zich ongetwijfeld nog verder ontwikkelen. Bovendien zullen de kleine financieringsmaatschappijen, welke ten gevolge van de credietrestricties zijn opgekomen, waarschijnlijk het veld moeten ruimen, aangezien zij de concurrentie van de vanouds gevestigde en beter geoutilleerde maatschappijen niet het hoofd zullen kunnen bieden.

Het gezinscrediet in Engeland verkeert in gezonde omstandigheden. Dank zij de „full-employment” politiek der Regering zijn de meeste credietnemers in staat de door hen aangegane verplichtingen geregeld na te komen. Er zijn uiteraard langzame betalaters, die men geregeld moet aanmanen, doch het aantal wanbetalers is betrekkelijk gering en bedraagt ongeveer ½ pCt van de totale debiteuren.

Londen.

F. I. H. VOS.

Auto's

Registraties.

Begin 1954 waren er over de gehele wereld 81,6 mln personen- en vrachtauto's in gebruik. Dit betekent, dat zich ten opzichte van 1940 en 1953 een stijging heeft voorgedaan met resp. 70 en 7 pCt. Wanneer men bedenkt, dat er — afgezien van scooters en bromfietsen — bovendien nog ongeveer 7 mln motorfietsen, 1 mln militaire voertuigen en meer dan 7 mln tractors e.d. worden gebruikt, dan mag men veilig stellen, dat het totaal aantal gemotoriseerde voertuigen niet ver meer van de 100 mln af is.

De totale groei van het wereldautopark gedurende 1953, blijktens tabel I 5,7 mln, komt voor bijna de helft, nl. voor 2,7 mln, voor rekening van de Verenigde Staten. De toeneming in West-Europa beliep 1,35 mln en die in de rest van de wereld, met uitzondering van Rusland, 0,9 mln. In procenten uitgedrukt bedroeg de toeneming in de Verenigde Staten ten opzichte van 1953 4,8. In vergelijking met een aantal andere landen, met name Engeland, Canada, Rusland, enkele landen van continentaal West-Europa, Japan, Brazilië en Mexico, was zij dus betrekkelijk gering. In een aantal onderontwikkelde landen gaf het aantal geregistreerde auto's een afnemende tendentie.

Het is zeer goed mogelijk, zegt „Petroleum Press Service”, waaraan wij de hier vermelde gegevens ontleenen, dat de toeneming van het aantal geregistreerde auto's in 1954 wat geringer zal zijn. In de Verenigde Staten doet zich nl. sedert de laatste maanden van 1953 een daling der autoverkoop voor, die moet worden toegeschreven aan het feit, dat de, gedurende de oorlog in Korea onbevredigd gebleven, vraag thans schijnt te zijn ingehaald. Ook de vrees voor een achteruitgang der

TABEL I.

Aantal geregistreerde auto's

Landen	Totaal aantal auto's in duizenden		Toeneming in pCt van 1953 op 1954	Aantal auto's per 1.000 inwoners in 1954	Personen-auto's in pCt van het totaal aantal in 1954
	1953	1954			
Ver. Staten	52.446	54.943	4,8	343	83
Ver. Koninkrijk	3.558	3.885	9,2	77	73
Canada	3.115	3.390	8,2	228	75
Frankrijk	2.583	3.010	16,1	70	70
Rusland a)	1.800	2.600	44,5	13	9
Australië	1.657	1.727	4,1	195	66
West-Duitsland	1.318	1.492	13,2	30	70
Italië	792	920	16,0	20	67
Zuid-Afrika	641	667	3,9	51	77
Brazilië	564	650	15,0	12	52
Japan	514	614	19,1	7	17
België	496	548	10,3	63	71
Zweden	474	542	14,1	75	79
Nieuw-Zeeland	411	444	8,0	215	73
Mexico	369	438b)	18,6	15	56
Argentinië	367	416	13,1	23	62
Nederland	269	296	10,0	28	66
India	285	281	-1,4	0,8	56
Overige landen	4.228b)	4.775b)	12,8	—	59
Wereld	75.887b)	81.638b)	7,6	32	75

a) Schatting; de cijfers over 1953 zijn niet herzien.

b) Doordat het totaal ook niet nader gespecificeerde auto's omvat is het hoger dan de som der afzonderlijke posten.

economische activiteit zal aan de kopersweerstand wel niet geheel vreemd zijn. Hoewel deze vrees thans vermindert, zal het waarschijnlijk moeilijk zijn de vraag naar auto's zodanig te stimuleren, dat het verkooppeil van enige tijd geleden weer wordt bereikt. Per saldo dient niet te worden vergeten, dat ongeveer tweederde der Amerikaanse gezinnen reeds over één of meer auto's beschikt.

TABEL III.

De wereldhandel in auto's gedurende 1953 a)

(in duizenden stuks)

Importerende landen	Exporterende landen												Totaal	
	Verenigd Koninkrijk		Verenigde Staten		Canada		Frankrijk		West-Duitsland		Italië			
	per-sonen-auto's	vracht-auto's	per-sonen-auto's	vracht-auto's	per-sonen-auto's	vracht-auto's	per-sonen-auto's	vracht-auto's	per-sonen-auto's	vracht-auto's	per-sonen-auto's	vracht-auto's	per-sonen-auto's	vracht-auto's
België	12,0	4,5	13,9	3,9	6,1	0,9	13,4	2,6	26,0	4,7	1,9	0,0	73,3	16,6
Denemarken	10,9	6,2	1,2	0,1	0,1	—	1,1	0,9	13,9	3,5	0,9	0,0	28,1	10,7
Ierland	12,6	3,6	0,1	0,1	—	—	0,1	—	1,0	0,3	0,1	—	14,2	4,0
Nederland	9,0	3,6	2,4	0,6	0,0	—	3,2	0,7	13,9	5,4	1,7	0,0	30,2	10,3
Zweden	22,4	2,2	5,3	0,6	0,1	0,0	6,3	0,2	18,0	2,6	3,2	0,0	55,3	5,6
Zwitserland	2,7	0,7	3,4	0,9	1,4	0,0	4,2	0,7	19,5	2,6	4,2	0,1	35,4	5,0
Overig Europa	18,4	11,6	5,8	2,7	0,6	0,1	11,5	1,9	18,6	11,1	12,2	0,6	66,8	28,0
Totaal Europa	88,0	32,4	32,1	8,9	8,3	1,0	39,8	7,0	110,9	30,2	24,2	0,7	303,3	80,2
Brits Malakka	7,4	2,8	0,0	0,0	—	—	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	—	7,6	2,8
India	2,9	1,8	0,2	4,9	0,0	1,4	0,0	—	0,0	0,0	0,0	—	3,1	8,1
Japan	4,5	0,3	6,5	3,9	0,0	—	2,0	—	1,7	0,1	0,1	—	14,8	4,3
Philippijnen	0,0	0,0	0,9	4,7	—	—	0,0	—	0,0	0,0	0,0	—	0,9	4,7
Overig Azië	11,3	10,0	8,9	22,4	0,3	1,0	4,1	1,4	2,1	1,4	1,4	0,3	28,1	36,5
Totaal Azië	26,1	14,9	16,5	35,9	0,3	2,4	6,1	1,4	3,8	1,5	1,7	0,3	54,5	56,4
Algiers	0,0	0,2	0,0	—	—	—	12,9	5,2	0,2	0,3	—	—	13,1	5,7
Marokko	2,0	0,4	2,1	1,5	0,6	0,8	7,6	2,0	2,0	0,3	0,5	0,0	14,8	5,0
Tunis	0,0	0,1	0,0	0,0	—	—	3,2	0,8	0,1	0,0	—	—	3,3	0,9
Zuidafrikaanse Unie	20,4	7,1	6,5	4,2	6,9	3,5	1,8	0,0	3,2	0,5	0,7	0,0	39,5	15,3
Overig Afrika	16,7	20,0	3,8	8,3	0,1	0,1	5,6	4,9	3,7	2,0	1,6	0,2	31,5	35,5
Totaal Afrika	39,1	27,8	12,4	14,0	7,6	4,4	31,1	12,9	9,2	3,1	2,8	0,2	102,2	62,4
Canada	28,8	1,5	23,2	4,5	—	—	0,0	—	1,5	0,6	—	—	53,5	6,6
Verenigde Staten	25,4	0,6	—	—	0,0	0,2	0,7	0,0	2,3	0,1	0,2	—	28,6	0,9
Brits West-Indië	5,0	2,0	0,1	0,1	0,0	0,0	—	0,0	—	0,0	—	0,0	5,1	2,1
Argentinië	0,0	0,2	1,3	1,1	0,0	—	0,0	0,0	3,4	1,5	0,2	0,1	4,9	2,9
Brazilië	0,8	0,3	4,3	8,3	0,9	0,2	0,5	0,3	2,1	1,0	0,0	0,1	8,6	10,2
Columbia	1,4	0,3	8,4	12,6	0,0	—	0,5	0,0	1,3	0,2	0,1	0,0	11,7	13,1
Cuba	0,1	0,0	9,0	2,7	—	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	—	—	9,3	2,7
Mexico	0,4	0,5	15,3	17,9	2,1	5,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,3	0,0	18,4	23,5
Venezuela	1,4	0,9	16,7	12,0	2,4	1,8	0,5	0,0	0,5	0,1	0,1	0,0	21,6	14,8
Overig Amerika	3,3	3,0	14,3	15,5	0,8	0,8	1,3	1,0	0,9	1,2	0,1	0,0	20,7	21,5
Totaal Amerika	66,6	9,3	92,6	74,7	6,2	8,0	3,7	1,3	12,3	4,8	1,0	0,2	182,4	98,3
Australië	60,6	22,2	0,8	0,8	5,6	1,5	0,4	0,1	0,1	0,0	0,4	0,0	67,9	24,6
Nieuw-Zeeland	21,1	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	—	0,0	0,0	—	—	21,1	4,4
Overig Oceanië	0,6	0,4	0,1	0,2	0,0	0,0	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	—	1,0	0,8
Totaal Oceanië	82,3	27,0	0,9	1,0	5,6	1,5	0,7	0,3	0,1	0,0	0,4	0,0	90,0	29,8
Wereldtotaal	302,1	111,4	154,5	134,5	28,0	17,3	81,4	22,9	136,3 b)	39,6	30,1	1,4	732,4	327,1

a) Exclusief de uitvoer van Rusland en die van enige kleinere exportlanden.

b) Exclusief 1.500 binnenlandse leveringen tegen vreemde valuta.

Productie.

De autoproductie van de vrije wereld bedroeg in 1953 9,94 mln stuks, ruim 2 mln meer dan het jaar tevoren en slechts 110.000 minder dan in het recordjaar 1950. Opmerking verdient, dat de productie haar hoogtepunt bereikte omstreeks het midden van het jaar; tegen het einde van 1953 was zij dermate gedaald, dat zij op jaarbasis ongeveer 8,5 mln eenheden bedroeg. Het ligt voor de hand, dat de situatie in de Verenigde Staten — de grootste producent — in deze ontwikkeling de doorslag heeft gegeven. Het is vrijwel zeker, dat de wereldproductie, met het oog op de gedaalde vraag, in het thans lopende jaar geringer zal zijn dan in 1953.

Volgens schattingen namen 4,7 mln der in 1953 geproduceerde auto's de plaats in van buiten gebruik gestelde exemplaren. Van de wereldproductie namen de Verenigde Staten ongeveer 70 pCt voor hun rekening. In het vierde kwartaal van het afgelopen jaar was de productie in dat land, gerekend op jaarbasis, geringer dan die van het jaar als geheel; het eerste kwartaal van 1954 gaf echter weer enig herstel te zien. In vrijwel alle overige belangrijke productielanden vestigde de autoproductie het afgelopen jaar nieuwe records. Opmerkelijk is, dat meer dan $\frac{9}{10}$ van de Russische productie bestond uit vrachtauto's.

In een aantal landen worden auto's geassembleerd; van de ruim 1 mln auto's, die de laatste jaren door de productielanden worden geëxporteerd, werden er ongeveer 300.000 in de importerende landen gemonteerd. In

BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING

AMSTLEVEN

(Advertentie)

1953 beliep het aantal geassembleerde auto's in Australië ongeveer 75.000, in België 49.000, in Zuid-Afrika 43.000, in Mexico 34.000 en in Nederland, Nieuw Zeeland, India, Brazilië en Venezuela 10.000 à 15.000.

Handel.

De totale export van auto's beliep, met uitzondering van Rusland, in 1953 1.059,5 mln stuks, tegen ongeveer 1.067 mln in 1952. De belangrijkste exporteur was het Verenigd Koninkrijk met 413,5 mln exemplaren, of bijna 50 pCt van de totale Britse productie. Het Verenigd Koninkrijk nam niet minder dan 39 pCt van de totale auto-export voor zijn rekening, gevolgd door de Verenigde Staten met 27 pCt, en West-Duitsland, Frankrijk, Canada en Italië met resp. 17, 10, 4 en 3 pCt.

Tabel III geeft een uitvoerig overzicht van de wereldhandel in auto's. Hieruit valt af te leiden, dat Australië het afgelopen jaar de grootste importeur was, op de voet gevolgd door België. Opmerkelijk is, dat Canada, dat onder de productielanden de vijfde plaats inneemt, per saldo meer auto's invoert dan exporteert. Van de totale wereldexport richtte zich 36 pCt naar Europa, uiteraard

TABEL II.

Wereldautoproductie a)

(in duizenden stuks)

Landen	1950	1951	1952		1953	
	Totaal aantal auto's	Totaal aantal auto's	Per-sonen-auto's	Totaal aantal auto's	Per-sonen-auto's	Totaal aantal auto's
Ver. Staten	8.003	6.768	4.321	5.539	6.122	7.328
Ver. Koninkrijk	785	735	448	690	595	835
Frankrijk	357	446	370	499	371	497
West-Duitsland	306	365	301	409	369	490
Canada	391	414	285	434	365	484
Italië	128	145	113	138	143	174
Japan b)	33	39	5	39	16	55
Australië	20	25	24	32	33	44
Zweden b)	18	23	10	20	14	28
Overige landen	11	7	0	7	0	7
Totaal vrije wereld ..	10.052	8.967	5.877	7.807	8.028	9.942
Rusland c)	—	—	—	400	41	500
Wereldtotaal	—	—	—	8.207	8.069	10.442

- a) Met eventuele assemblage is geen rekening gehouden; assemblage in Nederland bijv. wordt dus beschouwd als productie in het land, vanwaar Nederland de onderdelen heeft betrokken.
b) De gegevens over 1953 zijn voorlopig; in de cijfers betreffende Japan zijn auto's met drie wielen niet begrepen.
c) Schatting.

voornamelijk naar die landen van dit continent, die zelf geen auto's produceren. Duitsland heeft op de Europese markt de eerste plaats weten te veroveren, het Verenigd Koninkrijk de tweede. De Verenigde Staten hebben als hun belangrijkste exportgebied Canada en de landen van Latijns-Amerika. Engeland ten slotte is onbetwist leider op de markten van het Gemeenbest.

Elk bedrijf, dat zich met export bezig houdt, voegt regelmatig nieuwe of verbeterde artikelen aan zijn

EXPORT-PAKKET

toe. Zendt ons, als dit geval zich voordoet, de specificatie en zo mogelijk een foto ter gratis opname in het succesvolle exportorgaan

NETHERL. TRADE BULLETIN

(met Engelse, Franse en Spaanse editie), dat dank zij zijn uitgebreide, zeer selecte verspreiding over de gehele wereld, reeds vele waardevolle contacten wist tot stand te brengen.

Redactie N.T.B., Postbus 42, Schiedam.

COMPAGNIE FINANCIÈRE BELGE DES PÉTROLES

"PÉTROFINA"

(Société Anonyme)

gevestigd te Brussel

UITGIFTE van

NOMINAAL f. 10.000.000.- 4% OBLIGATIES

met 15-jarige looptijd in stukken van f. 1000.- aan toonder

Voor deze uitgifte is vergunning verleend door de Nederlandsche Bank onder Nr EZ 4334340 dd. 20 Augustus 1954.

Ondergetekenden berichten dat de INSCHRIJVING op bovengenoemde uitgifte zal zijn opengesteld tot de koers van

100 pCt.

op

MAANDAG 13 SEPTEMBER 1954

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur

bij hun kantoren te Rotterdam, Amsterdam en 's-Gravenhage op de voorwaarden van het prospectus dd. 6 September 1954.

Exemplaren hiervan en inschrijvingsbiljetten, alsmede, in beperkt aantal, afdrukken van het jaarverslag over 1953 en van de statuten van de Vennootschap zijn bij bovengenoemde kantoren verkrijgbaar.

Rotterdam/Amsterdam, 6 September 1954.

ROTTERDAMSCHEN BANK N.V. AMSTERDAMSCHEN BANK N.V.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Hoewel de ultimo vrij zware eisen aan de liquiditeit der banken stelde — de chartale geldcirculatie nam tussen 23 en 30 Augustus met f 98 mln toe — deden zich de afgelopen week op de geldmarkt toch geen acute moeilijkheden voor.

Aan mutaties in de betalingsbalanspositie was dit niet te danken; de netto goud- en deviezenvoorraad bleef nl. de laatste drie weken praktisch onveranderd, zodat uit hoofde hiervan geen middelen naar de geldmarkt toevloeiden. Voor een deel speelden betalingen door het Rijk een rol. Het saldo van 's Rijks Kas liep hierdoor terug tot f 406 mln per 30 Augustus, welk bedrag een laagterecord sinds Mei 1952 voorstelt en scherp afsteekt tegen het op 8 Maart 1954 geregistreerde tegoed ad f 1.074 mln.

Voorts werd tussen de beide eerstgenoemde data voor f 25½ mln kortlopend papier — naar men vermoedt vnl. per 1 September 1954 vervallende biljetten — gebruik gemaakt van de bereidheid van De Nederlandsche Bank, dergelijk papier à 1 pCt te disconteren.

Voor de technische positie van de geldmarkt, (en niet voor monetaire grootheden als het Nederlandse loon- en prijspeil of de Nederlandse betalingsbalans) blijft de actieve geldmarktpolitiek van laatstgenoemde instelling van groot belang. Deze politiek heeft er toe geleid, dat de banken momenteel krap zitten, ondanks hun tegoed bij De Nederlandsche Bank van f 479 mln, per 30 Augustus; vroeger jaren zaten zij reeds ruim als dit tegoed een bedrag van ca f 30 mln à f 50 mln overschreed. Door de goedgunstigheid van disconteren à 1 pCt komt hun de „greep” van de Centrale Bank op de geldmarkt echter de laatste weken toch niet al te duur te staan.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt bleef het koersniveau gedurende de verslagweek vrij stabiel. Enige flauwe beursdagen in Wallstreet droegen uiteraard niet tot het ontstaan van een vaste stemming te Amsterdam bij, maar anderzijds was er ook goed nieuws in de vorm van de door Philips gepubliceerde cijfers over het eerste halfjaar 1954, die t.o.v. het eerste halfjaar 1953 een omzetstijging van 18 pCt en een winststijging van 50 pCt te zien gaven.

De komkommertijd behoort ter beurse blijkaar nog niet geheel tot het verleden. Voortdurend worden nl. klachten over lage aandelenomzetten vernomen. In Augustus bedroegen deze f 53 mln, tegen in Mei, Juni en Juli 1954 resp. f 73, 65 en 81 mln nominaal.

Enig leven werd in de brouwerij gebracht door een canard, als in jaren niet was voorgekomen, nl. de publicatie van een — naar spoedig bleek — gefingeerd aanbod tot overneming door een financiële groep van de aandelen der in Indonesië werkzame Mijnbouwmaatschappij Simau tegen een koers van 180 pCt (de laatste tijd waren hierin transacties tegen ca 40 pCt afgesloten). Veler ogen zijn thans gericht op de door de Vereniging voor den Effectenhandel genomen stappen ter ontmaskering van de daders.

Het goedkope geld blijft op de markt voor niet risicodragende beleggingen aanhouden. De Utrechtsche Hypotheekbank gaat over tot uitgifte van 3¼ pCt pandbrieven met een gemiddelde looptijd van 20 jaar à 100 pCt. Het rentetype voor langlopende onderhandse gemeenteleningen is de laatste maanden nog een fractie gedaald. Leningen met een gemiddelde looptijd van

20 jaar dragen, bij overneming tegen parikoers, nu herhaaldelijk een rente van 3 7/16 pCt. Dat ook de door de monetaire autoriteiten toegelaten Belgische leningen duidelijke sporen dragen van de geldovertloed op de Nederlandse beleggingsmarkt blijkt uit de condities van de zojuist geëmitteerde f 6½ mln 3¼ pCt obligaties Antwerpen, waarvan bij een gemiddelde looptijd van ruim 24 jaar de uitgiftekoers 100 pCt bedraagt.

Aand. indexcijfers.	27 Aug. 1954	3 Sept. 1954
Algemeen	202,4	202,1
Industrie	291,1	291,0
Scheepvaart	187,4	186,5
Banken	160,2	162,1
Indon. aand.	66,4	65,8
Aandelen.		
A.K.U.	227¾	227½
Philips	278	281
Unilever	378¼	379½
H.A.L.	162½	160¾
Amsterd. Rubber	91¾	90½
H.V.A.	126¼	124
Kon. Petroleum	435	430½
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	78¾	78¾
3-3½ pCt 1947	99¾	99½/16
3 pCt Invest. cert.	100¼	100½/16
3½ pCt 1951	102¾	102½
3 pCt Dollarlening	94½/16	94½/16
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101¾	101¾
3½ pCt Bataafsche Petr.	102½/16	102¾
3½ pCt Philips 1948	102¾	102¾
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	98¾	99¾

J. C. BREZET.

MORET & OUDHEUSDEN ACCOUNTANTS

vragen voor hun kantoor in

SURINAME

een

ACCOUNTANT

om als medewerker de leiding van het kantoor te Paramaribo op zich te nemen.

De voorkeur wordt gegeven aan een accountant, die Econ. Drs. is, terwijl meerdere jaren ervaring als zelfstandig werker vereist is.

Brieven met uitvoerige inlichtingen aan het Eerste Nederlandse Accountantskantoor Moret & Starke, Blaak 32, Rotterdam.

(Zie voorts blz. 724)

(Vervolg Vacatures van blz. 723)

GEVRAAGD bij Overheidsinstelling te 's-Gravenhage een in de praktijk ervaren

ECON. DOCTORANDUS

voor het verrichten van researchwerkzaamheden inzake internationale economische vraagstukken; kennis van verkeerseeconomische vraagstukken is een vereiste.

Gegadigde moet tevens in staat zijn de leiding van de Afdeling Research, Documentatie en Statistiek op zich te nemen.

Sollicitatiebrieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan Bur. van dit blad, onder no. E.S.B. 37-1, Postbus 42, Schiedam.

beschikbare krachten

DIRECT BESCHIKBAAR

voor accountantskantoren en bedrijven:

G. C. Hollander, G. v. d. Veenstraat 147 boven, Amsterdam, Tel. 91329; 5-j. H.B.S., M.O. Boekh., vergev. NIVA-studie, 16 J. praktijk, o.a. inrichten administraties.

Biedt zich aan:

DRS. ECONOMIE, 30 jaar

B vlot stylist, spreekt en schrijft vloeiend. Duits en Engels. Degelijke administratieve ondergrond, doorkneet in mech. admin., bereid in Z.- en W.-Europa. Uitzending geen bezwaar. Brieven onder no. 176937, BOLREK, Koningsplein 1, A'dam.

Zendt Uw opdrachten tijdig in

STAD ANTWERPEN

**3³/₄ % 30-jarige
Buitenlandse Lening
van 1954**
groot

f 12.500.000.-

waarvan

f 6.500.000.-

in de vorm van obligatiën aan toonder wordt uitgegeven.

Voor deze uitgifte is door De Nederlandsche Bank vergunning verleend onder No. EZ 4334341.

**UITGIFTE van
f 6.500.000.- 3³/₄ %
Obligatiën**

van bovengenoemde lening,
tot de koers van 100 pCt.

De ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op deze obligatiën openstelt te haren kantore op

10 September 1954

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, op de voorwaarden van het prospectus dd. 3 September 1954.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij ondergetekende verkrijgbaar.

**BANQUE
DE PARIS ET DES PAYS BAS**

*In October a.s. beginnen wederom
de cursussen*

BEDRIJFSECONOMIE EN BEDRIJFSORGANISATIE

en

PERSONEELBEHEER

★

Deze cursussen zijn respectievelijk bestemd voor degenen, die in beroep of bedrijf leidinggevende en organisatorische functies bekleden (of zich hierop voorbereiden) en voor allen, die op enigerlei wijze te maken hebben met het personeelsbeleid van een onderneming.

De duur van elk van deze cursussen is één jaar. Zij bestaan uit een aantal schriftelijke lessen, welke regelmatig op bijeenkomsten worden besproken en toegelicht.

★

Prospectus wordt op aanvraag gaarne verstrekt door het:

**INSTITUUT VOOR PRACTISCHE
BEDRIJFSKUNDE - I.P.B.**

VAN BREESTRAAT 107 - TEL. 725252 - A'DAM-Z.